

Návrh sklepní uličky Bůrovce

BcA. Bohumil Perutka

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Tvorba prostoru

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: BcA. Bohumil Perutka
Osobní číslo: K23482
Studijní program: N0212A310007 Multimédia a design
Specializace: Tvorba prostoru
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Exteriér – Prostor a jeho identita

Zásady pro vypracování

- Rozbor zadaného prostorového úkolu a vymezení jeho problematičnosti.
- Historiografie daného problému.
- Znamé příklady stejných nebo podobných řešení (min. 3 příklady, včetně osobního vyhodnocení)
- Koncept a vývoj návrhu (včetně osobního stanoviska)
- Autorská zpráva popisující vybrané a schválené řešení.
- Výkresová část a obrazová dokumentace.
- Dokladová část.
- Fyzický model vybraného řešení, příp. realizace/instalace.

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

HÁJEK, Václav. *Lidová stavení: opravy a úpravy*. Stavitel. Praha: Grada, 2001. ISBN 8024790548.
MEISS, Pierre von. *Od formy k místu: úvod do studia architektury; + O tektonice: úvod do studia architektury*. Přeložil Michaela BROŽOVÁ. Ve Zlíně: Archa, 2018. a Architektura. ISBN 9788087545614.
MELKOVÁ, Pavla. *Vnímání prostoru*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2021. ISBN 978-80-7467-156-2.
NEUFERT, Ernst. *Navrhování staveb*, 2. české vydání, Praha: Consult invest. 2000. ISBN: 80-191486-6-6.
NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: Krajina, místo, architektura*. Vyd.2. Praha: Dokořán, 2010. ISBN: 978-80-7363-303-5.

Vedoucí diplomové práce: Ing. arch. Kamil Koláček
Ateliér Tvorba prostoru
Oponent diplomové práce: akad. arch Milan Navara
Ateliér Tvorba prostoru

Datum zadání diplomové práce: 1. prosince 2024
Termín odevzdání diplomové práce: 23. května 2025

Mgr. Josef Kocourek, Ph.D.
děkan

Ing. arch. Kamil Koláček
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 1. prosince 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení diplomové práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na diplomové práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....

podpis autora

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá návrhem sklepní uličky v kulturní středisku u obce Topolná na Uhersko Hradištku na úrovni architektonické studie. Cílem práce je představit návrh několika různých vinohradnických staveb, u kterých se kombinují potřeby, jak turistů, tak i místních vinařů. Kdy byl zloven tradiční vzhled, doplněný o moderní prvky.

Sekundárním cílem práce bylo čtenáři přiblížit vývoj a podobu vinohradnické architektury v širším kontextu, od její historie, přes popis jednotlivých typologií vinařských staveb, až po konkrétní ukázky vybraných sklepních uliček. Následně je v práci věnována i pozornost ve srovnání tradičního a moderního pojetí vinařské architektury.

Klíčová slova: sklepy, vinohradnická architektura, tradiční forma, materiálová střídmost, štít, přírodní materiály, jednotný výraz.

ABSTRACT

The thesis deals with the design of a cellar alley in the cultural centre near the village of Topolná in Uhersko Hradištek at the level of an architectural study. The aim of the thesis is to present the design of several different vineyard buildings. In which the needs of both tourists and local winemakers are combined. When the traditional look was captured, complemented by modern elements. The secondary aim of the work was to present the reader with the development and form of wine architecture in a broader context, from its history, to the description of the different typologies of wine buildings, to specific examples of selected cellar aisles. Subsequently, the work also focuses on the comparison of traditional and modern concepts of wine cellar architecture.

Keywords: cellars, vineyard architecture, traditional form, material austerity, shield, natural materials, uniform expression.

Rád bych touto cestou poděkoval panu Ing. arch. Kamilovi Koláčkovi, za odborné vedení mé diplomové práce, užitečné rady a ochotu. Poděkování patří také mé rodině, přítelkyni a mým nejbližším přátelům, kteří mě vždy podpořili a byli mi oporou ve všech etapách mého studia. A zasloužili se i o to, že jsem tuto práci zvládl.

OBSAH

ÚVOD 11

1 PROSTOR A JEHO IDENTITA 12

1.1 PROSTOR 12

1.2 IDENTITA 12

1.3 PŘÍKLADY 13

2 VINAŘSKÉ OBLASTI V ČESKÉ REPUBLICE A JEJICH PODOBLASTI ...14

2.1 VINAŘSKÁ OBLAST ČECHY 14

2.2 LITOMĚŘICKÁ VINAŘSKÁ PODOBLAST 14

2.3 MĚLNICKÁ VINAŘSKÁ PODOBLAST 15

2.4 VINAŘSKÁ OBLAST MORAVA.....15

2.5 ZNOJEMSKÁ VINAŘSKÁ PODOBLAST 15

2.6 MIKULOVSKÁ VINAŘSKÁ PODOBLAST.....16

2.7 VELKOPAVLOVICKÁ VINAŘSKÁ PODOBLAST.....17

2.8 SLOVÁCKÁ VINAŘSKÁ PODOBLAST 17

3 STRUČNÝ VZNIK VINAŘSKÝCH BUDOV 18

3.1 HISTORIE VINNÝCH SKLEPŮ 18

4 TYPY A TYPOLOGIE VINNÝCH SKLEPŮ 19

4.1 VINNÝ SKLEP 19

4.2 LISOVNY 20

5 TRADIČNÍ A MODERNÍ PŘÍSTUP VINAŘSKÉ ARCHITEKTURY 22

5.1 TRADIČNÍ PŘÍSTUP 22

5.2 MODERNÍ PŘÍSTUP 22

6 SKLEPNÍ ULIČKY 23

6.1 VRBICE 23

6.2 VINNÝ SKLEP V PETROVĚ – PLŽE.....24

6.3 BLATNICE POD SVATÝM ANTONÍNEM – STARÁ HORA.....25

7 PŘÍKLADY STEJNÝCH NEBO PODOBNÝCH ŘEŠENÍ 26

7.1 VINAŘSTVÍ LAHOFER.....26

7.2 VINAŘSTVÍ SONBERK 27

7.3 VINAŘSTVÍ PŘÁTELÉ PAVLOVA 28

7.4 MODRÁK 29

7.5 VINNÝ SKLEP KONICE.....30

7.6 VINNÝ SKLEP V MODRÉM POLI 31

8 ANALÝZA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ 32

8.1 SITUACE..... 32

8.2 HISTORIE..... 33

8.3 STÁVAJÍCÍ STAV 34

8.4 ŠIRŠÍ VZTAHY..... 34

9 NÁVRH 35

9.1 POŽADAVKY A VÝVOJ KONCEPTU..... 35

9.2 URBANISTICKÉ ŘEŠENÍ..... 37

9.3 ARCHITEKTONICKÉ ŘEŠENÍ 38

9.4 DISPOZIČNÍ ŘEŠENÍ..... 39

9.5 MATERIÁLOVÉ ŘEŠENÍ 39

10 VÝKRESOVÁ DOKUMENTACE..... 40

11 VIZUALIZACE 55

ZÁVĚR 71

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 72

SEZNAM ZDROJŮ POUŽITÝCH OBRÁZKŮ 73

SEZNAM OBRÁZKŮ 74

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK..... 75

SEZNAM PŘÍLOH 76

ÚVOD

Ve své diplomové práci se zabývám návrhem vinných sklepů v kulturním středisku Bůrovce, nacházejícím se v obci Topolná na Uherskohradištsku. Práce je členěna do dvou hlavních částí – teoretické a praktické.

V začátku práce otevírám nejprve doplňující téma prostor a jeho identita. Následně se věnuji představení vinohradnické architektury od charakteristik vinařských oblastí České republiky. Následně přecházím k historii vinohradnických staveb, která ústí do přehledu vývoje sklepních uliček. Podrobněji se zabývám typologií vinných sklepů a na to navazuji představením vybraných příkladů tradičních sklepních lokalit. Teoretickou část zakončuji rozbořem tradičního a moderního přístupu ke stavbě viničních budov, doplněným konkrétními realizacemi.

V druhé části práce se věnuje samotnému návrhu vinných sklepů. Nejprve popisují stávající stav řešeného pozemku a jeho širší vztahy, na což navazuji s požadavky. Dále představuji svou verzi konceptu, která je založena na principu opakovatelnosti a variability. Vznikají tak dvě hlavní varianty – jedna větší, připomínající svým uspořádáním apartmán, případně může být přizpůsobena na degustační prostor vinotéky, a druhá menší, více kompaktní.

Díky možnosti umožňující variabilitu prostřednictvím úprav, například v exteriérové části, změnou výrazu štítu, nebo v interiérové části úpravou dispozice. Skrze tyto možnosti lze vytvořit různé varianty, které následně vtisknou charakteristický vzhled typický pro vinné uličky.

Cílem není vytvořit ryze hospodářské objekty, ale prostor, který nabídne širší spektrum využití, a přitom zůstane v úctě k tradici vinohradnické architektury. Návrh se vyhýbá kolizí v podobě současného trendu necitlivých přestaveb převážně lisoven, kdy jsou různě přebudovány a již tak dobře nezapadají do okolní krajiny.

Diplomová práce má za cíl seznámit čtenáře s podobou vinohradnické architektury, od její historie přes charakteristiku, po typy staveb, až po konkrétní ukázky. Následně představit postup při práci na konceptu a odprezentovat kompletní návrh vinné uličky.

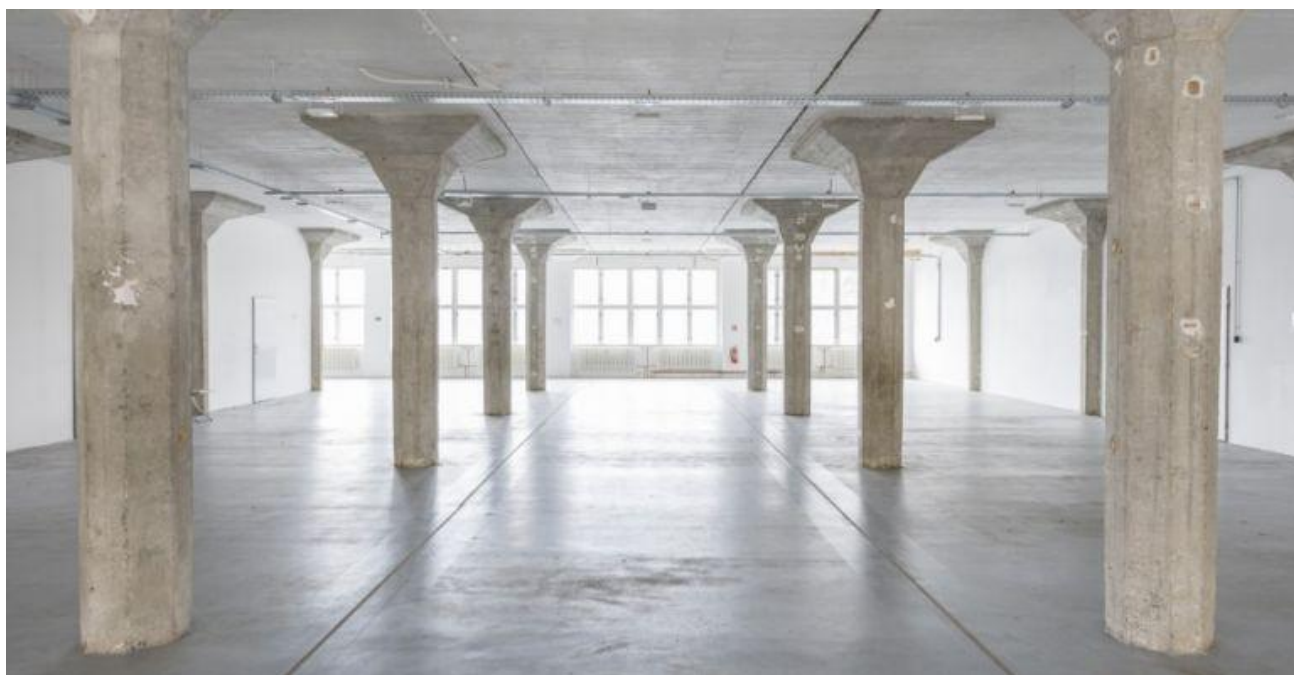
1 PROSTOR A JEHO IDENTITA

Tématem práce je prostor a jeho identita, proto bych zde rád ze začátku vymezil jednotlivé pojmy.

Jako první bych se zaměřil na zmiňovaný prostor.

1.1 Prostor

S pojmem prostor se můžeme setkat ve více oblastech, ať už jde o společenské vědy, kde můžeme na pojem narazit v psychologii, například ve formě vizuálního prostoru, dále pak i ve filozofii. Vyskytuje se i v matematice, dále ve fyzice a například v kosmologii. Ve většině oblastí je definice prostoru trochu jiná, nebo se od sebe mírně liší. V průběhu času se definice měnily a dále upřesňovaly. S pojmem prostor se již zabývali myslitelé dávného starověku, například Platon či Sokrates. V dnešní všemi přijímané teorii je prostor definován v trojrozměrném kontinuu obsahující pozice a směry. My se nebudeme zaobírat většími podrobnostmi a bude nám stačit, že si prostor definujeme jako námi označenou oblast neboli vymezený prostor.¹

Obrázek 1 Prostor²

1.2 Identita

Co se skrývá, pod již zmiňovaným pojmem? Identita získala své pojmenování z latinského *identitas*, což v překladu znamená stejnost. Stejně jako prostor se s ní můžeme setkat ve více oblastech, které s tímto pojmem pracují. Například ve společenských vědách se můžeme s identitou setkat, dále také ve filozofii, matematice, či antropologii. Pro nás by pojem identita šel charakterizovat například ve vztahu k výrazu daného místa, ke vzhledu.

Na prostor s jeho identitu se dá nahlížet z více stran. Z jedné strany, kterou vnímám osobně já, je možné toto chápat jako již zmiňovaný vymezený prostor, ve kterém se odráží jeho lokální kontext, dále osobitý výraz a místní hodnoty, či tradice a přírodní podmínky dané oblasti nebo také účel místa. Toto spojení dohromady vytváří celek. V takovém celku se odráží stopy doby a zdejší kultury, dále autentické prvky lokality. To vše dohromady tvoří pospolitost a dává danému místu svou tvář, takzvanou identitu. Vše dohromady vytváří osobitý vzhled daného místa, a to propůjčuje svou jedinečnost a pomáhá se odlišit od ostatních lokalit. V průběhu času se může setkat skrze další vlivy se změnou daného identita místa. Například vzezření místa, jak pozitivní cestou, tak negativní. Dále se může identita místa zakonzervovat a ctít tradice. Ničím ji nenarušovat viz historická centra některých evropských měst. Nebo se dá na identitu místa nahlížet například jako odkaz tehdejší doby, a dále ji doplňovat různými současnými formami. To lze udělat jak střízlivými prvky, které mají za účel doplnit stávající, tak opačným směrem, a to vytváření vlastní nové identity a pocitu z místa. Identita prostoru je dle mého názoru subjektivní vjem a každému se líbí něco jiného. Každý se cítí dobře v trochu jiném prostředí, ale danou identitu místa nemůže upřít nikdo.³

¹ MELKOVÁ *Vnímání prostoru*, 2021, s 13.

² THEPROSTOR, *Prostor*, [2019].

³ MELKOVÁ *Vnímání prostoru*, 2021, s 125.

1.3 Příklady

Jako první ukázkou, jsem si vybral konverzi Winternitzových automatických mlýnů v Pardubicích, kde se bývalý industriální areál změnil na krajskou galerii a centrum polytechnických dílen. Je zde krásně vidět, jak se identita prostoru může v průběhu času radikálně změnit. A to i bez většího narušení prostoru samotného, jen díky změně využívání a přidání nových moderních forem do budovy, a okolí samotného. V části města, která byla dříve využívána k industriální výstavbě, vyrostly na začátku dvacátého století automatické mlýny, dle návrhu tehdejšího mladého architekta Josefa Gočára. Díky jeho návrhu si mlýny udržely vysokou architektonickou kvalitu i do dnešní doby. A proto se prostor může zdát skoro stejný, ale po změně využívání se návštěvníkovi jeho identita změnila diametrálně⁴.

Pro druhý příklad jsem si vybral lidovou architekturu na Pustevnách. V tomto příkladu se jedná o návrh slovenského architekta Dušana Jurkoviče. Na konci devatenáctého století zde postavil dvě chaty s velice osobitým stylem. Ovlivněné lidovou architekturou ve slohu takzvané lidové secese s tradičními valašskými prvky, které zde krásně odráží identita slovanské lidové architektury. Na tomto příkladu je krásně viditelné, že identita místa byla tak silná vůči okolí, že i po sto letech prostor zůstává stále stejný.⁵

Obrázek 2 Adaptace obilného síla v areálu Winternitzových automatických mlýnů⁶

Obrázek 3 Pustevny⁷

⁴ PROKŠ PŘIKRYL ARCHITEKTI, *Adaptace obilného síla v areálu Winternitzových automatických mlýnů*, 2024.

⁵ LUKEŠ, *Dušan Samo Jurkovič*, 2018.

⁶ CESKACENAZAARCHITEKTURU, *Adaptace obilného síla v areálu Winternitzových automatických mlýnů*, 2024.

⁷ ROZNOV, *Pustevny*, [2021].

2 VINAŘSKÉ OBLASTI V ČESKÉ REPUBLICE A JEJICH PODOBLASTI

Na území České republiky se nacházejí dvě vinařské oblasti – oblast Čech a Morava, které jsou následně rozděleny na podoblasti v daných regionech, kterých je stanovených šest. Česká vinařská oblast zahrnuje dvě podoblasti, a to Mělnickou a Litoměřickou. Moravská vinařská oblast je rozdělena do čtyř podoblastí: Mikulovské, Slovácké, Velkopavlovické a Znojemské.⁸

Tyto oblasti jsou součástí širšího systému vinařských zón, které rozdělují evropské státy a regiony na základě specifických přírodních podmínek. Kritéria pro toto členění zahrnují především geografickou polohu, klimatické charakteristiky, morfologii terénu a kvalitu pěstovaných odrůd révy vinné.

Česká vinařská oblast je, stejně jako valná většina Německa, státy Beneluxu, Dánsko, Švédsko, Velká Británie a Irsko, zařazena do vinařské zóny A. Tato zóna se vyznačuje chladnějším klimatem a omezenými podmínkami pro pěstování révy vinné, což se projevuje v charakteru zdejších vín. Naopak Moravská vinařská oblast spadá do vinařské zóny B, kam se řadí také severní části Rakouska, Slovinska a severní oblasti Francie. Tato zóna disponuje příznivějšími klimatickými podmínkami pro pěstování široké škály odrůd révy vinné a umožňuje produkci kvalitnějších vín.⁹

2.1 Vinařská oblast Čechy

Patří k nejvýše položeným vinařským oblastem v Evropě a nachází se v severní části České republiky. Historicky bylo vinařství v této oblasti soustředěno především v okolí významných říčních toků, zejména Labe, Vltavy, Ohře a Berounky. Údolí těchto řek poskytují příznivé mikroklimatické podmínky pro pěstování révy vinné, přestože se zdejší vinice nevyskytují v souvislých celcích, jak je tomu například na jižní Moravě. Místo toho jsou roztroušeny v jednotlivých vhodných lokalitách, přičemž přednostně se nacházejí na chráněných jižních svazích v nižších nadmořských výškách. Nekonstantnost počasí v průběhu let, vede vinaře z této oblasti k dlouholetému uchovávání vín v sudech, čímž se dosahuje jejich vyšší stability a kvality. Průměrná roční teplota v regionu se pohybuje kolem 8,5 °C, což ovlivňuje jak výběr pěstovaných odrůd, tak i charakter výsledných vín.¹⁰

2.2 Litoměřická vinařská podoblast

V Litoměřické podoblasti bylo pro zakládání vinohradů využito nejen nížin, ale majoritně i reliéf sopečných kopců Českého středohoří, kde se z valné většiny podoblast nachází. U kopců, které jsou v krajině hojně zastoupeny jsou využívány proto tyto účely jižní svahy. Historie vinařství v této oblasti sahá hluboko do minulosti, přičemž první písemná zmínka o pěstování révy v Litoměřicích pochází již z Kosmovy kroniky. Kdy roku 1057 zde Spytihněv II daroval místní farnosti vinice s přilehlým vinařstvím¹¹. Ve středověku byly Litoměřice druhým nejvýznamnějším vinařským centrem v českých zemích, hned po Praze. Význam zdejšího vinařství potvrzuje rozsáhlý podzemní systém pod měšťanskými domy, kde se v některých případech dochovaly až třípatrové sklepy sloužící k uchovávání vína. Vinice v této oblasti jsou často situovány kaskádovitě do svahů, což je patrné například v labském údolí. Právě zde vstupuje řeka Labe do zvlněné krajiny a vytváří hluboký zářez do terénu, známý jako Porta Bohemica, tedy „Brána Čech“¹². Geologickým podložím této oblasti je převážně čedič, což vytváří specifické půdní podmínky, a proto jsou zde v krajině nejvíce zastoupeny odrůdy bílého vína.

Obrázek 4 Pohled na zříceninu hradu Hazmburk¹³

⁸ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 193.

⁹ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl*, 2005, s. 192.

¹⁰ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 194.

¹¹ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl*, 2005, s. 196.

¹² KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 196.

¹³ VINAZMORAVYVINAZCECH, *Pohled na zříceninu hradu Hazmburk*, [2018].

2.3 Mělnická vinařská podoblast

Mělnická podoblast je svou rozlohou největší částí České vinařské oblasti. Rozkládá se od soutoku Labe a Vltavy, kde se nachází město Mělník, až po oblasti sahající k městu Čáslav, ze západní strany území lemují oblasti Prahy¹⁴. Geologické složení půdy je zde charakteristické přítomností vápencového podloží, které vytváří příznivé podmínky pro pěstování modrých odrůd révy vinné. Významný rozvoj vinařství a o výstavby viničních hor, se svou podporou zasadil Karel IV. Do regionu nechal révu přivést z Burgundska a Porýní, díky podobným klimatickým podmínkám pro pěstování v těchto regionech¹⁵.

2.4 Vinařská oblast Morava

Vinařská oblast Morava se rozkládá v jihovýchodní části České republiky. Jedná se o nejrozsáhlejší a skrze svůj význam také vyhledávanější vinařskou oblastí v zemi. Její jižní hranice se nachází v jižním cípu Moravy a sousedí zde s rakouskou vinařskou oblastí Weinviertel. Severní hranice oblasti sahá přibližně k úrovni města Brna, ze západní části vymezuje území českomoravská vrchovina, na východně tuto roli zastávají Bílé Karpaty.¹⁶

Geograficky je oblast charakterizována mírně zvlněnou krajinou s úrodnými půdami a příznivými klimatickými podmínkami. Průměrná roční teplota zde dosahuje přibližně 9,5 °C, což vytváří ideální prostředí pro pěstování vinné révy. Oproti České vinařské oblasti je na Moravě vinařská tradice mnohem hlubší a více zakořeněná, což se odráží nejen v krajině, ale také v architektuře a kulturním dědictví. Specifickým prvkem zdejšího prostředí jsou rozsáhlé sklepní areály, které se nacházejí po celé oblasti a v jednotlivých částech si zachovávají svůj osobitý ráz. Význam vinařství je patrný také v bohatém kulturním životě regionu, kde mají dlouholetou tradici vinařské slavnosti, jako je vinobraní, košty a masopusty.¹⁷

2.5 Znojemská vinařská podoblast

Znojemská vinařská podoblast představuje nejrozsáhlejší územní celek v rámci Moravské vinařské oblasti, přičemž zde převažuje pěstování bílých odrůd révy vinné. Z geografického hlediska se jedná

o nejzápadnější část oblasti, jejíž hranice na jihozápadě vymezuje Českomoravská vrchovina¹⁸. Severní hranici tvoří obce v blízkosti Brna, jako jsou Ivančice a Dolní Kounice, a podoblast se rozprostírá až k samotnému městu Znojmu. Jižní hranici tvoří Národní park Podyjí, přičemž řeka Dyje území podoblasti protíná. V jednom z jejích meandrů se nachází viniční trať Šobes, považovaná za jednu z nejvýznamnějších a nej kvalitnějších nejen v České republice, ale i v evropském kontextu. Následně za zmínku stojí největší město v regionu Znojmo. To svým významem je dlouhodobě spojováno s bohatou vinařskou tradicí, vyplývající z historických pramenů. A jedním z dokladů vinařské historie tohoto města lze uvést stavbu rozsáhlých sklepních celků pod městem, které byly budovány již ve čtrnáctém století, a sloužily k uchovávání vína. Tento podzemní komplex svým rozsahem čítá dvacet sedmkilometrů a v dnešní době je z části zpřístupněný široké veřejnosti¹⁹. Díky své bohaté vinařské historii a kontinuální produkci vína je Znojmo, kromě samotné výroby, proslulé také pořádáním Znojemského historického vinobraní, které patří k nejvýznamnějším vinařským slavnostem v České republice. Tento tradiční festival doplňují četné vinařské akce konané v průběhu roku, včetně různých koštů organizovaných nejen ve městě, ale i v přilehlých obcích. Tyto události, ať už menšího či většího rozsahu, zásadně přispívají k tomu, že Znojmo je vnímáno jako jedno z klíčových vinařských center České republiky²⁰.

Obrázek 5 Pohled na viniční trať Šobes²¹

¹⁴ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 200.

¹⁵ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl*, 2005, s. 202.

¹⁶ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl*, 2005, s. 208.

¹⁷ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 206.

¹⁸ MATUSZKOVÁ et. al., *Vinohradnické stavby na Moravě*, 2004, s.249.

¹⁹ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl*, 2005, s. 247.

²⁰ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 238.

²¹ ZNOVIN, *Pohled na viniční trať Šobes* [2021].

2.6 Mikulovská vinařská podoblast

Mikulovská vinařská podoblast se rozkládá v jižní části Moravy a sousedí se všemi ostatními podoblastmi regionu. Stejně jako Znojemská podoblast, i její jižní část navazuje na rakouskou vinařskou oblast Weinviertel. Charakteristickým prvkem této oblasti je Chráněná krajinná oblast Pálava, která dominuje zdejší krajině především svými Pavlovskými vrchy. Tyto vrchy jsou snadno rozpoznatelné díky nápadným bílým vápencovým skalám, jež jsou viditelné z velké dálky. Pod nimi ležící obec Dolní Věstonice, která se do světového povědomí zapsala významným archeologickým nálezem – keramickou soškou ženy, známou jako Věstonická Venuše. Tento unikátní artefakt, jehož stáří je přibližně 25 000 let, představuje jeden z nejstarších dokladů keramické tvorby na světě²². Severní část podoblasti vymezují vodní nádrže Nové Mlýny, zatímco na jihu přechází krajina do oblasti lužních lesů. Hlavním centrem Mikulovské podoblasti je město Mikulov, které se díky své poloze stalo historicky významnou vinařskou lokalitou. Jeho vinařskou tradici dokládají četné viniční tratě nejen v těsné blízkosti města, ale i v jeho širším okolí. Ve městě připomíná jeho významnou minulost, krásné historické centrum, poutní místo zvané Svatý kopeček, dále také zámek, kde můžeme nalézt místní raritu, sud s objemem 1 010 hektolitrů²³.

Neodmyslitelnou součástí této oblasti je také Lednicko-valtický areál, rozkládající se v jihovýchodní části podoblasti. Tento rozsáhlý krajinářský celek, rozprostírající se mezi městy Lednice a Valtice, představuje jedinečné spojení architektury a krajinných prvků. V jeho rámci se nacházejí nejen dva významné zámky, ale také množství architektonických staveb, jako jsou letohrádky, kolonády, vítězný oblouk či orientální minaret. Areál byl budován především na přelomu 18. a 19. století knížecím rodem Lichtenštejnů a svou rozlohou je považován za nejrozsáhlejší komponovanou krajinu v Evropě. V roce 1996 byl zapsán na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO²⁴. Mezi nejvýznamnější vinařská centra oblasti patří město Valtice, které si svou pověst udržuje nejen produkcí vína, ale i pořádáním tradičního Valtického vinného trhu. Ve valtickém zámku se nachází rozsáhlé sklepení, kde je umístěn Salon vín České republiky, prezentující výběr nejlepších domácích vín. V blízkosti zámku se nachází také Křížový sklep z 17. století, který dosahuje délky 120 metrů a šířky 100 metrů a dodnes slouží svému původnímu účelu. Valtice jsou rovněž sídlem nejstarší vinařské školy v České republice, zatímco v Lednici sídlí Ústav vinohradnictví a vinařství Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně. Díky vápencovému podloží v oblasti převažuje pěstování bílých odrůd révy vinné, které zde dosahují výjimečné kvality.

Obrázek 6 Pohled na Pavlovskými vrchy²⁵

²² KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 208.

²³ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl*, 2005, s. 210.

²⁴ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 208.

²⁵ VINAŽMORAVYVINAŽCECH, *Pohled na Pavlovskými vrchy*, [2018].

2.7 Velkopavlovická vinařská podoblast

Velkopavlovická vinařská podoblast je jedinou podoblastí na Moravě, která má centrální charakter. Na severu ji uzavírá Dražanská vrchovina, zatímco její jižní hranici tvoří ostatní podoblasti regionu²⁶. S počtem vinic představuje největší podoblast v České republice. V její centrální části se daří především modrým odrudám vinné révy, kterým svědčí místní půdy s vysokým obsahem hořčíku. Historické zastoupení modrých odrud v krajině připomíná označení Modré hory, které se vztahuje ke kopcům a vinohradům v okolí Velkých Pavlovic. Tato oblast patří k nejslunnějším a nejteplejším částem republiky. Ve zbytku oblasti je nejpreferovanější odruda vín červených. V severozápadní části podoblasti se nachází jihomoravská metropole Brno, kde je situováno několik samostatných viničních tratí. Město má význam i v kontextu vinařských událostí – od roku 2025 zde proběhne již 32. ročník renomované mezinárodní soutěže vín Grand Prix Vinex²⁷. Mezi významné vinařské obce patří například Hustopeče a Čejkovice. Čejkovice jsou historicky spjaty s řádem templářů, jehož komtur pro Čechy, Moravu a Rakousko zde nechal vybudovat mohutné templářské sklepy. Hustopeče zase nabízejí návštěvníkům vinařské muzeum, které připomíná významnou minulost obce. Již ve středověku patřily k největším střediskům obchodu s vínem na Moravě, hned po Znojmu a Mikulovu²⁸.

2.8 Slovácká vinařská podoblast

Slovácká vinařská podoblast je nejrozsáhlejší ze všech moravských podoblastí. Rozprostírá se od Ždánského lesa přes Chříby až po Bílé Karpaty, které tvoří její přirozenou hranici. Na jihu její území vymezuje řeka Morava, jenž zároveň odděluje Českou republiku od sousedního Slovenska²⁹. Tato podoblast je jedinou na Moravě, která sousedí se dvěma státy. I díky tomu patří k nejrozsáhlejší vinařským oblastem. Například v severovýchodní části, v podhůří Bílých Karpat, vznikají odlišné půdní podmínky a mikroklima, než je běžné ve zbytku Moravy³⁰. V jižní části regionu se nacházejí významná vinařská města, jako například Hodonín a Kyjov, která jsou příkladem měšťanského vinařství. Kromě měst zde nalezneme také množství vinařských vesnic s typickými sklepními uličkami. Ty jsou buď součástí obcí, nebo se nacházejí v jejich blízkosti. Mezi nejznámější patří Plze u Petrova, které se jako první staly vesnickou památkovou rezervací. Ve zdejší krajině vznikla taky

svěbytná odruda vinné révy Muškát moravský, který ve viničních tratích doplňuje další významná odruda vyšlechtěná na jižní Moravě a to Pálava. Region je proslulý nejen vinařstvím, ale také bohatou lidovou kulturou. Tradiční folklorní obyčeje, jako například Jízda králů ve Strážnici nebo Vlčnově, se zde udržují dodnes. Dále se v kraji těší velké oblibě folklorní spolky. Ty zde konají různé akce, jako Slovácký rok, kdy se jedná o nejstarší Folklorní festival v Čechách, dále také Mezinárodní festival folklorní hudby, který každoročně v hojném počtu navštěvují lidové hudební soubory z celé Evropy³¹.

Obrázek 7 Pohled do vinic na Slovácku³²

²⁶ DUDÁK, *Putování vinařským krajem*, 2011, s. 95.

²⁷ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl*, 2005, s. 234.

²⁸ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 228.

²⁹ DUDÁK, *Putování vinařským krajem*, 2011, s. 22.

³⁰ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl*, 2005, s. 224.

³¹ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 222.

³² VINAZMORAVYVINAZCECH, *Pohled do vinic na Slovácku*, [2018].

3 STRUČNÝ VZNIK VINAŘSKÝCH BUDOV

Pěstování vinné révy v naší krajině si ve své dlouholetém vývoji vyžádalo postupnou potřebu vybudovat kryté a uzavřené objekty v blízkosti viničních hor. Stavby pro tento záměr sloužily od samého počátku hned k několika základním účelům. Nejprve na zabezpečení a uchránění zde skládkovaného vína. Proto budovy musely splňovat pár základních předpokladů, jako jsou udržení stále teploty v ně budovy, tak i vhodnou vlhkost pro skladování a uschování. Postupem času začala přibývat nutnost révu začít zpracovávat a následně v těchto objektech lisovat. Na což navazovala potřeba uskladnění stále přibývajících množství pracovního náčiní k pracím na vinohradu a následného zpracování hroznů. Proto bylo nevyhnutelné vybudovat krytý a zároveň uzavřený prostor sloužící k těmto účelům. Tyto požadavky daly příležitost vzniknout charakteristickým objektům, které se v průběhu staletí přizpůsobovaly ke svému účelu. Díky regionálním rozdílům, které měly následný vliv na lidové stavitelství, se v různých oblastech mohly vyvinout tyto stavby rozličného tvaru nebo velikosti.³³ Vinohradnické stavby, jak byly tyto objekty postupem času označovány, se nejčastěji nacházejí na okrajích nebo hranicích vinohradů, kde tvoří samostatný komplex budov, někdy označované jako „bůdy“ nebo zvané taky jako „plže“³⁴.

Uspořádání těchto staveb je velmi rozmanité, a to z důvodu několika ovlivňujících faktorů. Jedno z kritérií je umístění objektu, tomu dopomáhá samotný svahovitý terén, kde se vinná réva pěstuje. Dle jeho členění a prostorovým podmínkám v dané lokalitě, byly jednotlivé stavby v různých vzdálenostech od sebe umísťované. Další faktor, který ovlivňuje lokaci, je větší nebo menší vzdálenost od přilehlých obcí. Tato skutečnost dala možnost vzniku nejčastěji jedné, nebo v menším rozsahu dvěma souvislým řadám budov v blízkosti přilehlé komunikace. Následující variantu lze zaznamenat v situaci, kdy se vinohradnické stavby nacházejí přímo v intravilánu obce. Kde jejich seskupení vytváří jednotný urbanistický celek situovaný opět v řadách. Jednotlivé budovy buď na sebe navazují, jindy naopak stojí v menších nebo větších vzdálenostech od sebe. V některých případech se můžeme setkat s tím, že v důsledku rozšiřování obcí se dříve vystavěné vinohradnické stavby organicky staly její součástí. Tento proces často vyústil ve změnu původního funkčního využití dané budovy, která byla transformována z užitkového objektu na obytnou stavbu. V ojedinělých případech, zejména v oblastech, kde nebylo pěstování vinné révy hlavní hospodářskou činností, se můžeme setkat

s tím, že vinohradnické stavby vznikaly samostatně v menších shlucích. Tyto skupiny pak tvoří nepravidelné celky rozptýlené v různých částech obytné zástavby obce.³⁵

Seskupení vinohradnických staveb bývá často označováno jako „sklepní uličky“. Vhodnějším termínem je pak „sklepní areál“, případně se objevuje i pojem „sklepní kolonie“ či řada. Tato označení se zdají vhodnější z důvodu, že soubory vinohradnických staveb byly tradičně budovány především v řadách, nikoliv v prostorovém uspořádání odpovídajícímu typickým uličkám. Při jejich větším počtu se někdy mluví i o vinařských osadách. V těchto případech bývají sklepní zástavba a lisovny vybudovány například v návesním seskupení, nebo bývají postaveny stupňovitě, do tvaru připomínající šachovnice, kde můžou vytvářet spleť ulic, ale častěji se můžeme setkat s uskupením spíše v řadách³⁶.

Podpojem vinohradnické stavby můžeme primárně zahrnout kromě sklepů a lisoven také drobné objekty nacházející se v blízkosti nebo přímo vně vinohradů. Pro příklad můžeme uvést primitivní přístřešky pro ukrytí před špatným počasím. Osobitou skupinou těchto staveb jsou pak kříže a kapličky v blízkosti vinohradů. Ve výklencích těchto kaplí se nachází malby, vyobrazující světce ve vinohradnické krajině. Dále kromě maleb svatých se uvnitř nacházejí sošky, které nejčastěji zobrazují sv. Urbana držící v rukou hrozen.³⁷

3.1 Historie vinných sklepů

Jedny z nejstarších zmínek o vinných sklepech na našem území pocházejí již ze 13. století, kdy šlo převážně o sklepy feudálního a církevního charakteru, Tzv. řádové sklepy.³⁸ Pro příklad můžeme uvést premonstrátské sídlo ve vinařské obci Dolní Kounice klášter Rosa Coeli, kde jako v ostatních kláštrech, bylo víno využíváno jako mešní³⁹.

Postupem času se na našem území začaly objevovat městské sklepy. Ty můžeme dodnes nalézt ve městech jako Mělník, Litoměřice, Kutná Hora, tak i ve Znojmě a dále i Hustopečích. První zmínky o selských sklepech, někdy zmiňované taky jako dědinské se objevují v 16. století⁴⁰. Většího rozmachu u staveb vinných sklepů, jak je dnes známe, lze datovat do 18 století.

³³ FROLEC, *Vinohradnické stavby na Slovácku*, 1966, s. 7.

³⁴ MATUZSKOVA, et. al, *Vinohradnické stavby na Moravě*, 1996, s. 23.

³⁵ FROLEC, *Vinohradnické stavby na Slovácku*, 1996, s. 8-10.

³⁶ DUDÁK, *Putování vinařským krajem*, 2011, s. 18.

³⁷ DUDÁK, *Putování vinařským krajem*, 2011, s. 20.

³⁸ POKORNÝ, *Tradiční vinařství na Moravě*, 2013, s.64.

³⁹ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 32.

⁴⁰ Tamtéž, s. 45.

4 TYPY A TYPOLOGIE VINNÝCH SKLEPŮ

Vinohradnické stavby mohou být rozděleny do několika základních typů, které se odlišují jak konstrukčním řešením, tak jejich dispozičním uspořádáním.⁴¹ První a základní typ je samostatně stojící sklep. Ten představuje jednu ze základních forem vinohradnických staveb, které jsou budovány zpravidla v úpatí svahů, aby byla zajištěna optimální tepelná stabilita vnitřního prostředí. Jako druhý je sklep s lisovnou, v rámci této skupiny je možné rozlišit několik variant podle prostorového uspořádání lisovny. Sklepy disponující přízemní lisovnou, v tomto případě je lisovna situována na úrovni terénu, zatímco sklepní prostory jsou umístěny pod ní. Jako poslední typ je zde sklep s patrovou lisovnou. Tento typ sklepů se vyskytuje zejména v oblastech s omezeným terénním prostorem nebo tam, kde bylo potřeba optimalizovat využití stavební parcely.

4.1 Vinný sklep

Vinné sklepy jsou nejstarší a nejzákladnější formou vinohradnické stavby. Sklepy sloužily k uskladnění vína. Nespornou výhodou takového objektu pro uskladnění byla jeho vlastnost udržet stálou teplotu v rozmezí hloubky sklepa, něco mezi 10-15 stupni celsia. Čím je sklep hlubší, tím se dají lépe vyrovnávat rozdíly v teplotě během roku. Hloubka sklepa dále souvisí také s další kladnou vlastností, a to tvořením vlhkosti, což pomáhá k výskytu černé plísní, která se vytváří na stěnách sklepa.

Vinné sklepy byly nejčastěji budovány tzv. metodou vykroužení, která se využívala především v oblastech s podložím tvořeným hlínou a pískovcem. K tomuto druhu hloubení byly nejčastěji používány rýče či motyky. Forma výkopu se nejvíce podobá tunelům, ty jsou různé délky nejčastěji budovány v podzemí, nebo v prudkém břehu viniční hory. V částech vinných oblastí, kde se v půdě objevuje více hornin například ve formě slepence nebo vápence, se používá forma vytesávání, při kterých jsou použity obvykle špičáky a dláta. S touto metodou se kromě našich podmínek, můžeme dále setkat také například v tokajské oblasti v Maďarsku, nebo dále v některých německých či francouzských lokalitách. Při stavbě sklepů se hlína odebírala odshora dolů a následně zde byla vyzdívaná klenba. Ta bývala zejména kamenná nebo cihlová. Zapuštěná centrální část, kde byla podlaha tvořena, buď udusanou hlínou, nebo později tvořena podlahou s kamennou nebo cihlovou dlažbou byla spojována s vrchní dílem, šikmou chodbou zvanou šije. Základním půdorysným tvarem

byly při vyzdění sklepů nejčastěji obdélníky různé délky. Podle délky sklepa se dále dělily na přední a zadní sklep, zpravidla byly části rozděleny stěnou a zabezpečeny dveřmi, potažmo mřížemi.

V případech, že se sklep vytesal, nebo se nacházel v přirozené jeskyni, či větší puklině, byl jeho půdorysný tvar ponechán v původním stavu bez úprav. Proto se můžeme setkat se sklepy nepravidelných, křivolakých půdorysů. Sklepy mají na povrchu tzv. „rampúchy“, jedná se o ventilační otvory pro větrání. Sklepy se na povrchu tvořily předsklepím, jednalo se zpočátku o jednoduché přístřešky pokryté slámou nebo rákosem. V dalších fázích dochází k zastavění předního prostoru. Ten se projevuje jednoduchým architektonickým rázem svého průčelí, to bývá tvořeno centrálním vstupem s jedním nebo dvěma okénky po stranách budovy. Vrchní část bývá někdy doplněna o římsu nebo tvořena volutovým štítem⁴².

Průčelí zprvu nebývalo omítnuto, postupem času bylo a dále se i bělilo vápnem. Spodní část zvaná obrovnávka byla používána u novějších sklepů a nejčastěji byly používány barvy ze základní palety, jako žlutá, zelená a nejčastěji užívaná modrá. V pozdějších etapách výstavby se můžeme zřídka setkat i s průčelními stěnami pomalovanými ornamenty⁴³.

Obrázek 8 Pohled do vinného sklepa⁴⁴

⁴¹ MATUZSKOVA, et al. *Vinohradnické stavby na Moravě*, s.23.

⁴² Tamtéž, s. 25.

⁴³ FROLEC, *Vinohradnické stavby na Slovácku*, 1996, s. 12-19.

⁴⁴ VINOHRADIL, *Pohled do vinného sklepa*, [2019].

4.2 Lisovny

Lisovny představují klíčový prvek vinařské architektury, neboť slouží jako prostor pro primární zpracování hroznů. K tomuto účelu sloužil lis, který byl nedílnou součástí jejich vybavení. Právě díky němu získaly své pojmenování. Lisy bývají zdobeny řezbami a často nechybí letopočet vzniku. Dále se v lisovnách uskladovalo nářadí, sudy a další potřebné předměty pro vinohradnickou činnost. Jedná se o rozměrnější stavby v kontextu vinohradnické architektury. Ve slovácké oblasti jsou nazývány budy, na Znojemsku jsou lidově pojmenovány jako presúz, preshůz či presoz⁴⁵.

Půdorys lisoven bývá převážně obdélníkový, přičemž ve většině případů dominuje štítová nebo okapová zástavba. Průčelí tvoří jednokřídlé nebo dvoukřídlé dveře a větrání je zajištěno okénky, umístěnými buď v bočních stěnách, nebo přímo v průčelí stěny stavby. Strop je řešen trémově nebo valenou klenbou, jejíž rub byl často zahrnut drnem⁴⁶.

Tento typ uspořádání byl preferován zejména z důvodu efektivního využití prostoru ve vinařských uličkách a optimálního napojení na sklepní část. Z tohoto důvodu byly lisovny často stavěny jako předsklepí, avšak ne vždy tomu tak bylo. Zdivo bylo tvořeno kameny, nepálenými cihlami – vepřovicemi, někdy označovanými také jako kotovice, u stavby novějších sklepů byla použita již pálená cihla. Střešní krytina byla tvořena došky, později střešními taškami.

Vyskytují se také lisovny bez sklepa, jedná se již o budovy se dvěma místnostmi, oddělenými od sebe stěnou. V přední místnosti se nachází lis a její půdorys bývá čtvercový. Druhý prostor, nazývaný komůrka, slouží k uskladnění sudů a bývá obdélníkového tvaru. Stavby mívají po obou stranách malá okénka pro větrání. Jedná se buď o jednopatrové objekty, nebo, v novějších případech, bývají řešeny jako dvoupatrové. Zvenku jsou orientovány štítově nebo okapově a jejich půdní prostory byly využívány pro uskladnění sena a ovoce⁴⁷.

Obrázek 9 Lisovny⁴⁸

⁴⁵ POKORNÝ, *Tradiční vinařství na Moravě*, 2000, s. 67.

⁴⁶ FROLEC, *Vinohradnické stavby na Slovácku*, 1996, s. 25-27.

⁴⁷ *Tamtéž*, s. 20-22.

⁴⁸ PROFIMEDIA *Lisovny*, [2019].

Následujícím typem jsou přízemní lisovny se sklepy, které mohou být podzemní nebo nadzemní. V případě nadzemní stavby byla lisovna přímo spojena se sklepem šikmou chodbou zvané šíje. Půdorysný tvar bývá obdélníkový s různou délkou, přičemž vstupní dveře jsou situovány naproti vstupu do šíje. V průběhu 19. století se začal pracovní prostor v lisovnách rozdělovat a začaly zde vznikat posezení. Ve větších sklepech se jednalo o samostatné světnice neboli jizby. Tento druh vinohradnické stavby je možné nalézt na celé jižní Moravě.

Dalším typem je vyvýšená lisovna se sklepem, která využívá svažitost terénu. Je pro ni charakteristické odstupňované uspořádání hmoty budovy. Na rozdíl od běžných lisoven průčelí lisovny nelícuje s průčelím sklepa, nýbrž je zasunuto výše po svahu. Prostor před průčelím je krytou střechou, která je podepřena dřevěnými sloupky. Obě části budovy mají samostatné vstupy. Tento typ je nejpočetněji zastoupen na Uherskohradištsku⁴⁹.

Posledním zmíněným typem v našem dělení vinohradnických staveb je patrová lisovna. Ta je rovněž propojena se sklepem pomocí šíje. Půdorysným tvarem a dispozičním řešením se nijak neodlišuje od ostatních typů. Do patra vedly dřevěné schody a prostor byl často používán jako sýpka, v některých případech sloužilo patro k obytným účelům. Jedná se již o rozměrné stavby. Objekt je orientován buď štítově, nebo okapově, stejně jako v ostatních případech. V průčelí se objevují jednokřídlé nebo dvoukřídlé dveře, doplněné malými okénky po stranách. V patrové části se nachází jedno velké okno, v opačném případě se zde opakuje podoba jako v dolní části. Na čele budovy se v některých případech můžeme setkat s výklenkem pro sošku světce. Dále průčelí často disponují krytým zápražím v podobě masivního žudra⁵⁰.

V některých oblastech, kde ve městech a obcích vinařství nemělo primární význam, se objevují lisovny se sklepy při domech. Lisovny ve městech byly spojeny s obytnými částmi a měly svůj vlastní vchod. V obcích byly zakomponovány do hospodářských budov a jejich vstup zde byl ze dvora. Víno se v těchto případech uschovalo v nespecializovaných sklepech, které sloužily i jiným účelům⁵¹.

⁴⁹ MATUZSKOVA, et al. *Vinohradnické stavby na Moravě*, s.27.

⁵⁰ FROLEC, *Vinohradnické stavby na Slovácku*, 1996, s. 22-23.

⁵¹ POKORNÝ, *Tradiční vinařství na Moravě*, 2000, s. 70.

5 TRADIČNÍ A MODERNÍ PŘÍSTUP VINAŘSKÉ ARCHITEKTURY

5.1 Tradiční přístup

První ze zmiňovaných přístupů si zde dovolím jen krátce shrnout, skrze podrobnější popsání již v části o historii a typech vinohradnických stavbách výše v práci.

Tradiční vinohradnická architektura je tvořena zejména sklepy a lisovnami, jejichž podoba se odvíjí od konkrétních lokalit, reliéfu a složení terénu. Sklepy bývají zahloubené do svahu či terénu, obvykle s obdélníkovým půdorysem a valenou klenbou z cihel či kamene. Tento způsob výstavby zajišťuje stabilní mikroklima vhodné pro zrání a skladování vína. Lisovny, často jednopodlažní až dvoupodlažní objekty se sedlovou střechou, slouží k prvotnímu zpracování hroznů. Stavby jsou provedeny z tradičních materiálů, jako jsou pálené cihly a lomový kámen, a opatřeny vápennou omítkou. Estetické řešení fasád zpravidla odráží regionální ornamentiku a dobu vzniku objektu. Nezbytnou součástí je přirozené větrání, které zajišťuje zdravé prostředí zejména během fermentačních procesů⁵².

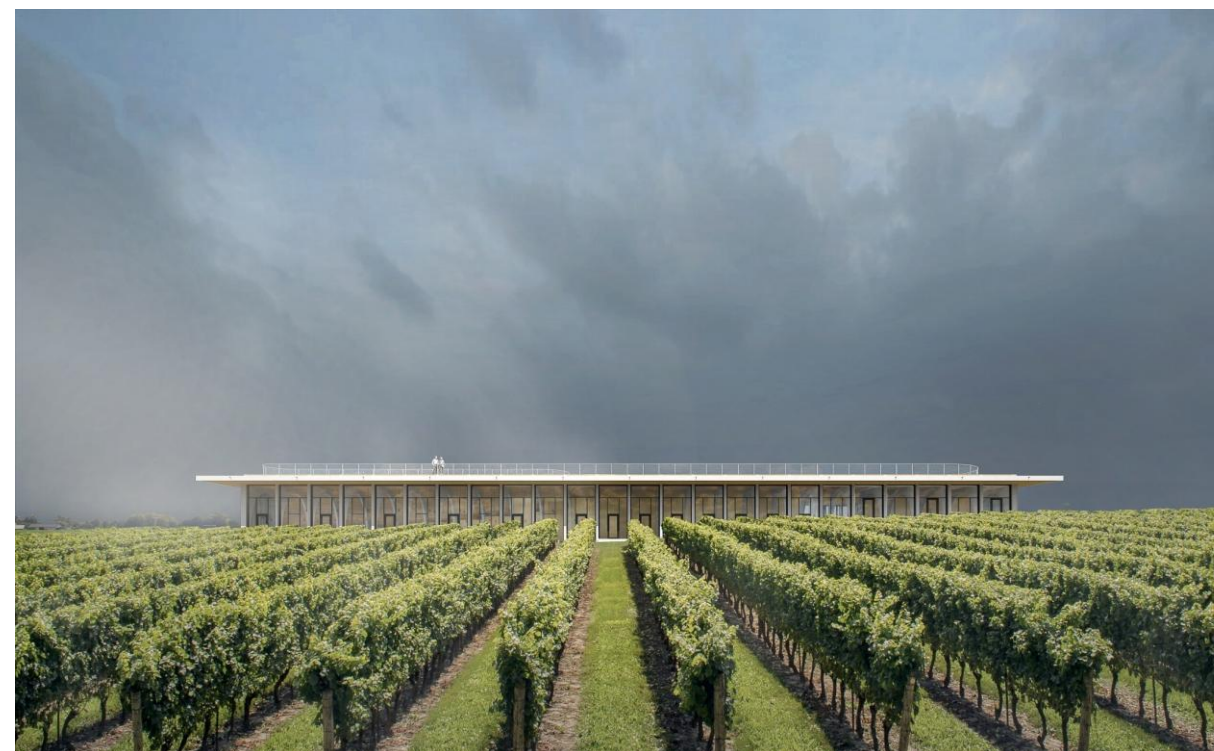
5.2 Moderní přístup

První známky moderního přístupu k vinařské architektuře lze pozorovat již s příchodem průmyslové revoluce v osmnáctém a devatenáctém století. V této době se začínají objevovat obchodní sklepy. Jedná se o rozsáhlé, zděné často vícepatrové stavby, které svou koncepcí umožňovaly efektivní uchovávání jak sudového, tak lahvového vína. Víno bylo skladováno v místnosti s klenutými stropy, které pomáhají udržovat stabilní mikroklima. Tyto objekty zahrnovaly nejen samotné sklepy, ale také skladiště, lisovny a kancelářské prostory. Obchodní sklepy byly budovány především podél důležitých obchodních cest, například v Mikulově nebo Šatově, kde se dodnes dochoval sklep s tehdejší technickou novinkou – skladováním vína v nádržích vyložených skleněnými dlaždicemi. Postupně se pak tyto sklepy začaly objevovat i ve větších městech⁵³.

Dle mého názoru se současný moderní přístup v jistém ohledu vrací zpět ke svým kořenům, stavby jsou umísťovány přímo ve vinohradu nebo do blízkého okolí. Stejně jako v minulosti je zde spojeno zpracování hroznů, tak i jejich následná archivace. Již se nejedná o malé zapuštěné sklepy ve svahu viničních hor, ale převládají moderní objekty, které v jistém ohledu tuto tradici ctí. Stavby

bývají proto převážně horizontálně členěny, což jim dovoluje lépe zapadnout a nijak nevyčnívat ze zvlněné krajiny poseté vinohrady.

Úlohu lisoven zde přebírají moderní haly, do kterých se dá přímo z vinic vjet vinařskou technikou. Ve sklepech, které jsou její součástí, se využívají klimatizační jednotky, které zde udržují stálou teplotu, a zajišťují cirkulaci vzduchu. Víno zde již nezraje, tak často v sudech, ale jsou zde k tomu nejčastěji využívány nerezové tanky. Skladovací prostory bývají obvykle součástí hlavní budovy vinařství. Objekt v sobě spojuje hned několik funkcí a na to navázané činnosti. Od prvotního zpracování a s tím spojenou archivaci vín, až po administrativní část provozu. V neposlední řadě prodej vín v prodejně, tak i degustaci ve vinotéce. Tento prostor bývá na exponovaném místě v budově, často podpořen výhledem do okolní krajiny. Budovy často disponují mírně skloněnou střechou s přesahy a obvykle jsou čtvercového nebo obdélníkového půdorysného tvaru. Z materiálového hlediska jsou tvořeny kombinací betonu, železa a dřeva, v nemalé části je zde zastoupené i sklo⁵⁴.

Obrázek 10 Moderní přístup⁵⁵

⁵² FROLEC, *Vinohradnické stavby na Slovácku*, 1996, s. 12-19.

⁵³ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 56.

⁵⁴ NEKL, *Vinný sklep z hlediska stavebního i provozního*, 2020.

⁵⁵ BRANDEJSKÝ, *Moderní přístup*, 2020.

6 SKLEPNÍ ULIČKY

S největším zastoupením sklepních uliček na našem území se můžeme setkat v oblasti jižní Moravy. Na rozdíl od oblasti Čech se zde sklepní areály, objevují bez ohledu na velikost skoro v každé vinařské obci⁵⁶. I díky jejich hojnému počtu dnes hodně z nich prošlo postupnou rekonstrukcí, které byly více či méně zdařilé. Stává se, že přicházejí v důsledku o své kouzlo, kupříkladu nedodržováním sedlových střech u lisoven, kdy jsou majiteli nahrazovány rovnými střechami, nebo přidáváním balkonů a dalších prvků, které na tyto stavby historicky nepatří. Proto se zde pokusím zmínit několik příkladů areálů, které si uschovají tradiční kouzlo.

6.1 Vrbice

Zdejší sklepy začaly vznikat v sedmnáctém či osmnáctém století. Současnou tvář však tato sklepní řada získala až ve dvacátých letech dvacátého století. Tehdy přišel František Michna se svým bratrem, kteří byli místní zedníci, s nápadem upravit vstupy do sklepů do jednotného stylu inspirovaného pseudogotikou. Jejich inspirací se stala nedaleká kaple svaté Anny. A tak začaly vznikat kamenné štíty s lomenými oblouky, které dnes definují vzhled většiny zdejších sklepů. Stěny bývají tvořeny ze dvou druhů kamenů a cihel, prostor nad vstupem bývá převážně bílý, někdy doplněný malbou. Tam, kde nebyla potřeba statická výztuž cihlovou klenbou, zůstává odkryto původní pískovcové podloží, do kterého byl sklep ručně vyhlouben. Sklepy dnes vytvářejí malebnou, vizuálně soudržnou řadu nízkých, širokých staveb, situovanou do pěti řad nad sebou. Zeleň, která je prorůstá, včetně révy vinoucí po štítech, propůjčuje místu genius loci⁵⁷.

Obrázek 11 Vrbice⁵⁸

⁵⁶ KRAUS et al., *Nová encyklopedie českého a moravského vína 2. díl*, 2008, s. 51.

⁵⁷ GROMBÍŘ, *Průvodce sklepními uličkami jižní Moravy*, 2007, s 203.

⁵⁸ JIZNI-MORAVA, *Vrbice*, [2021].

6.2 Vinný sklep v Petrově – Plže

Místní sklepy jsou cenným dokladem lidového stavitelství. Soubor vinných sklepů zvaný Plže, se nachází jižně od obce Petrov. Zdejší kolonie byla díky své výjimečnosti, jako první prohlášena za vesnickou památkovou rezervaci. Kromě názvu Plže se těmto sklepům říkalo také někdy „lochy“. Jsou vykopány v dolíku v místní písčité půdě a zpevněné kamennou valenou klenbou. Průčelí jsou právě zde určujícím estetickým a výtvarným prvkem. Již od šestnáctého století jsou budovány jednotným stylem, kde výtvarnému pojetí dominuje architektonický prvek ve formě vypjatého oblouku v barokních tvarech nad zaklenutým vchodem. Bílá vápenná fasáda je doplněna o modrou podkovku a dubové dveře, někdy nabarvené na zeleno, které jen podtrhují estetický účinek. Sklepy jsou postaveny z kamene a pálených cihel, přičemž jsou ukončeny dvojitě vzepjatým obloukem s dekorativním cihelným pásem. Do sklepa se vstupuje přes oblouk v záklenku. Po stranách vstupu se nacházejí úzká okénka, také v typických záklenkách. V interiéru sklepa se nachází lisovna, na niž navazuje šije do zahloubeného sklepa s valenou klenbou z cihel. Zdejší sklepy patří mezi nejhodnotnější příklady vinohradnických staveb a současně mezi cenné reprezentanty lidového stavitelství jihovýchodní Moravy⁵⁹.

..

Obrázek 12 Plže v Petrově⁶⁰

⁵⁹ GROMBÍŘ, *Průvodce sklepními uličkami jižní Moravy*, 2007, s. 123.

⁶⁰ HALADY, *Plže v Petrově*, [2021].

6.3 Blatnice pod Svatým Antonínkem – Stará Hora

Přízemní lisovny s vinným sklepem v jednořadové zástavbě sklepní ulice pod Starou Horou reprezentují typické vinohradnické stavby východní části Slovácké vinné oblasti. Zdejší lisovny se sklepy zde začaly vyrůstat postupně podél cesty již v 18. století. Pro charakter daných lisoven s vinným sklepem je typický bedněný štít se sedlovou střechou, která bývá krytá pálenou taškou a je mírně předsunuta před hmotu budovy. Interiér lisovny tvoří historický trámový strop, nad nímž se nachází upravený podstřešní prostor, který v minulosti sloužil jako jednoduché zázemí pro přespání pracovníků ve vinohradu. Součástí dispozice je také vstup do kamenného sklepa s valenou zaklenutou klenbou. V některých zdejších lisovnách zvaných budy se dochovaly původní hliněné podlahy. Na konci minulého století proběhly obnovy omítek budov, a byly zde doplněny tradiční malované podstropní pásy, kde byla také provedena nová i dekorativní výzdoba v obecném lidovém motivu, který společně podtrhuje autenticitu místa a jeho kulturně historické hodnoty⁶¹.

Obrázek 13 Blatnice pod Svatým Antonínkem⁶²

⁶¹ GROMBÍŘ, *Průvodce sklepními uličkami jižní Moravy*, 2007, s 57.

⁶² JIZNI-MORAVA, *Blatnice pod Svatým Antonínkem*, [2021].

7 PŘÍKLADY STEJNÝCH NEBO PODOBNÝCH ŘEŠENÍ

V příkladech stejných nebo podobných řešení jsem se snažil zaměřit, jak k současnému přístupu k vinohradnické architektuře, tak i na tradiční formu jejího přístup.

Známé příklady stejných nebo podobných řešení.

7.1 Vinařství Lahofer

První realizací, která mě zaujala, je vinařství Lahofer na Znojemsku, navržené brněnským architektonickým studiem CHYBIK + KRISTOF. Nejvýraznějším prvkem celého areálu je první z trojice budov, přičemž všechny tři části jsou vůči sobě pootočený. Toto umožňuje vznik dvou jasné oddělených částí. Na jedné straně se otevírá velkorysý veřejný prostor, jehož dominantou je zvlněná rampa. Ta vytváří jak amfiteátr pro společenské a kulturní akce, tak i přístup na vyhlídkovou terasu s výhledem do okolní krajiny. Na opačné straně areálu se nachází technický dvůr a parkoviště. První a zároveň nejvíce exponovaná budova slouží jako návštěvnické a administrativní centrum. To je velkoryse prosklené a jeho fasáda je orientována směrem na jih. Konstruktivní systém celé stavby vychází z rozteče vinných řádků, která určuje rozměr modulu použitý v objektu. V návštěvnické části je tento modul veden kolmo na směr vinohradu a tvoří jej železobetonová žebra. Ta definují archetypální zaklenutý prostor, který evokuje podobu tradičních vinných sklepů. Výroba a zpracování vína je situována do zbývajících dvou budov. Ty jsou, stejně jako hlavní objekt, horizontálně členěny. Tato rozčleněnost přispívá k celkovému odlehčenému dojmu stavby, která přirozeně zapadá do krajinného rázu jižní Moravy⁶³.

Při osobní návštěvě jsem ocenil přidanou hodnotu areálu, v podobě amfiteátru, tak i vyhlídky. Líbí se mi myšlenka zpřístupnění části areálu široké veřejnosti, a nejen zákazníkům. Dále se mi líbila práce hmotou, která dokázala velký objem citlivě zasadit.

Obrázek 14 Vinařství Lahofer⁶⁴

⁶³ CHYBIK + KRISTOF, *Mezi vinnými řádky. Na Moravě vyrůstá reprezentativní sídlo vinařství Lahofer od studia Chybik+Kristof*, [2019].

⁶⁴ VINAZMORAVYVINAZCECH, *Vinařství Lahofer*, [2021].

7.2 Vinařství Sonberk

Další inspirativní realizací, která mě zaujala, je vinařský dům Sonberk v Popicích, navržený architektem Josefem Pleskotem. Objekt je koncipován ze dvou navazujících hmot, a to z horní části, která působí subtilněji a je zastřešena výraznou horizontální střechou, a spodní, částečně zapuštěné části reagující na terénní sklon. Na první pohled je stavba signifikantní i díky svému velkorysému schodišti, které návštěvníky přivádí na vyhlídkovou plošinu. Odtud se vstupuje do prodejní části a dále do administrativního zázemí. Obě části jsou prosklené jak směrem do krajiny, tak směrem do výrobních prostor. Pod střechou budovy, která disponuje množstvím světlíků a je doplněna o dekorativní speciální vlnitou krytinu, která propouští příznivé světlo do objektu se postupně otevírá i kus přilehlého hospodářského dvora. Zde se skrývají volné prostory určené pro ukládání a sušení hroznů určených k pozdějšímu zpracování. Dále parkování vinařské techniky. Spodní část objektu je tvořena tankovou halou s přiléhajícími sklepy a ostatními víceúčelovými prostory. Z materiálového hlediska je objekt tvořen dominantně betonem a dřevem, dále velkým zastoupením skla⁶⁵.

Na stavbě oceňuji, že byla první svého druhu u nás. Jako první ukázala, jak skvěle může posloužit současná kvalitní architektura, pro stavbu vinařství. Líbí se mi umístění do krajiny a využití sklonu území pro vytvoření sklepních prostorů, tak o snahu horní část co nejvíce odlehčit, ať velkorysým prosklením, postupné otevření střechy za pomoci otvorů krytých plechovou krytinou nad dvorem nebo využití světlíků v přední části objektu. Následně se mi líbí, jak jedna hmota v sobě nenásilně dokáže skloubit několik funkcí zároveň.

Obrázek 15 Vinařství Sonberk⁶⁶

⁶⁵ ARCHIWEB, *Vinařský dům Sonberk v Popicích*, [2008].

⁶⁶ SONBERK, *Vinařství Sonberk*, [2008].

7.3 Vinařství Přátelé Pavlova

Třetí příklad současného moderního směřování vinohradnické architektury představuje realizace ateliéru Štěpán v obci Pavlov. Jedná se o nejmenší a zároveň nejnovější z dosud zmíněných staveb. Přesto si zachovává klíčové znaky předchozích příkladů. Budova je situována přímo uprostřed vinohradu a stejně jako ostatní realizace je horizontálně členěna, čímž přirozeně splývá s okolní krajinou a nenarušuje její charakter.

Hlavní hmota objektu má čtvercový půdorys a je doplněna o obdélníkové kryté stání pro vinařskou techniku. Z hlediska materiálového řešení dominuje litý železobeton v kombinaci s dřevem. Střecha má mírný sklon, její výrazné přesahy zajišťují přirozené stínění a zároveň vytvářejí kryté venkovní posezení. Jako jediná z prezentovaných staveb je pokrytá vegetací, což dále přispívá k harmonickému začlenění do krajiny.

Na rozdíl od předchozích příkladů zde nenajdeme rozsáhlé prosklené plochy. Důvodem je skutečnost, že většinu budovy tvoří výrobní prostory. Velkoformátová okna se proto objevují pouze v části určené pro degustaci. Jejich umístění zároveň rámuje výhledy na místní dominanty v podobě zříceniny hradu Děvičky a vodní dílo Nové Mlýny⁶⁷.

U projektu se mi líbí, jak autoři pracovali s velikostí stavby a pojali ji střídmo a funkčně, například použití základních principů, v podobě přesahu střechy pro lepší chlazení, a vytvoření tak krytého sezení, dále prosklení jen v nezbytných místech stavby, které zde následně přináší přidanou hodnotu v podobě orámování místních dominant.

Obrázek 16 Vinařství přátel Pavlova⁶⁸

⁶⁷ MAREK JAN ŠTĚPÁN, *Vinařství Přátelé Pavlova*, [2021].

⁶⁸ ESTAV, *Vinařství přátel Pavlova*, 2023.

V příkladech, kde byl zvolen tradiční přístup, bylo o něco náročnější dohledat novodobé realizace. Z tohoto důvodu jsem se zde rozhodl převážně pro kvalitně provedené rekonstrukce, které ctí původní hodnoty a tradici vinohradnické architektury.

7.4 Modrák

První z nich je projekt s názvem *Modrák* od ateliéru ORA. Štítová stěna tohoto sklepa tvarem výrazně připomíná jedny z nejznámějších sklepů v České republice, a to sklepy Plze v Petrově. Objekt se skládá ze tří částí: novostavby předsíně, rekonstruované lisovny a stávajícího kopaného archivu. Z pohledu uliční fasády dominují středové vstupní dveře, umístěné v ose štítu, doplněné o okna se zkoseným ostěním, které jim dodává výraznější charakter. Předsíň, tzv. „bouda“, je novostavbou před původní lisovnou a zastává několik funkcí, nachází se zde vstupní prostor, toaleta, menší kuchyňka a technické zázemí. Je situována na úrovni terénu, přičemž do lisovny se vstupuje pomocí utilitární kovového schodiště. Oba prostory – předsíň i lisovna – jsou zaklenuty, přičemž v lisovně byly ponechány neomítnuté vnitřní stěny. Prostor lisovny je vybaven krbem a velkým stolem určeným ke koštování vína. Odtud vedou dveře do šíje, která propojuje lisovnu s archivem. Přirozené světlo do předsíně i lisovny přivádějí střešní světlíky⁶⁹.

Na této realizaci oceňuji zejména citlivý přístup autorů k tradici, kdy při podrobnějším pohledu je zřejmé, že se jedná o moderní interpretaci tradiční vinařské architektury. To se odráží jak v detailech, například tvarování ostění nebo modré barvě vstupních dveří odkazující na původní barevnost sklepa, tak i v současném přístupu k práci se světlem, kdy právě světlíky přinášejí novodobý element do jinak klasické struktury. Zajímavý je rovněž kontrast mezi pevnými masivními vstupními vraty a lehkými vnitřními příčkami z OSB desek, které jasně definují svou pomocnou roli v členění prostoru.

Obrázek 17 Sklep Modrák⁷⁰

⁶⁹ O-R-A, *Modrak*, [2011].

⁷⁰ ARCHIWEB, *Sklep Modrák*, [2011].

7.5 Vinný sklep Konice

Následující projekt představuje rekonstrukci vinařské stavby realizovanou ateliérem Tomáš Dvořák Architekti. Objekt dříve sloužil jako lisovna, po obnově se z exteriéru jedná o jednoduché bílé tělo stavby s kamennou podezdívkou z nasucho skládaných kamenů, zastřešení je ve formě tradiční sedlové střechy. Původní prostorově malý půdorys dnes skvěle slouží ke svému novému účelu, a to jako společenská místnost určena pro degustaci. V interiéru bylo navrženo nové denní osvětlení prostřednictvím horního okna pod hřebenem střechy, které odkazuje na princip chrámového nasvětlení prostoru s viditelným průhledem do konstrukce krovu. Další okno bylo vloženo do boční stěny z exteriéru a stalo výrazným prvkem díky výraznému dřevěnému rámu, který je současně lavicí a dřevníkem. Dominantním materiálem interiéru je klasická pálená cihla, která obkládá všechny obvodové stěny. Hlavní prostor doplňuje krb opláštěný tmavým plechem, který zajišťuje vytápění. Centrálním prvkem interiéru je dlouhý degustační stůl s lavicí umístěnou podél stěny. Dále se zde nachází jednoduchá kuchyňská linka a úložné prostory na opačné straně. Součástí rekonstrukce bylo rovněž rozšíření stavby o sociální zázemí⁷¹.

U projektu oceňuji zejména snahu o obnovu původního výrazu stavby, která je citlivě doplněna o současné prvky. Zvláště chválím důsledné využití tradičních materiálů a zachování původní dispozice, která byla funkčně a nenápadně rozšířena a doplněna o vhodný mobiliář.

Obrázek 18 Pohled na vinný sklep Konice⁷²

⁷¹ ARCHIWEB, *Vinný sklep Konice*, [2016].

⁷² ARCHIWEB, *Pohled na vinný sklep Konice*, [2016].

7.6 Vinný sklep v Modrém poli

Poslední vybranou realizací, kterou bych rád zmínil, je novostavba od ateliéru Tamti Architekti. Exteriérově stavba nenarušuje charakter tradiční sklepní řady. Má jednoduchý tvar s klasickou sedlovou střechou a bílou omítkou. Čelní štítová fasáda je kompozičně řešena symetricky – její dominantou je čtvercové okno ve vrcholu štítu, pod nímž se nacházejí zelená dvoukřídlá vstupní vrata. Po straně je umístěn výklenek pro sošku světce, což je citlivý odkaz na tradiční vinařskou symboliku. Po obou bocích objektu se nachází další dvě postranní okna, která podporují harmonické členění fasády. Vnitřní uspořádání reflektuje fasádní symetrii a nese lehce sakrální charakter. Půdorys objektu má obdélníkový tvar, jehož středem je degustační místnost, ta je převýšena a částečně zahloubená, po stranách je obepnuta schodišti, které vedou do ložnice a do archivního sklepa. Díky tomuto řešení se veškerý pohyb v domě sbíhá právě v degustační části, zatímco ostatní funkční prostory, jako kuchyně a toalety, jsou umístěny za rohem. Objekt není zapuštěn do terénu, což umožnilo využít zbytek pozemku pro výsadbu ovocného sadu. Ten je po delších stranách vymezen křovinami a doplněn o terasu s pergolou, jejíž sloupy navazují na rytmus členění hlavní stavby. Na zadní fasádě se opakuje motiv centrálního okna ve štítu, pod kterým se nachází vstup do kuchyňské části objektu⁷³.

Na projektu oceňuji nejen citlivé zakomponování výklenku pro sochu světce jakožto symbolického odkazu na místní tradice, ale i celkové ztvárnění stavby, která působí jednoduchým, promyšleným dojmem. Líbí se mi také využití základní barevné palety a rozhodnutí objekt nezapouštět do terénu, čímž se podpořilo smysluplné využití okolního pozemku.

Obrázek 19 Pohled na vinný sklep v Modrém poli⁷⁴

⁷³TAMTIARCHITEKTI, *Vinný sklep v Modrém poli*, [2023].

⁷⁴TAMTIARCHITEKTI, *Pohled na vinný sklep v Modrém poli*, [2023].

8 ANALÝZA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

8.1 Situace

Řešené území se nachází v jihovýchodní části Moravské vinařské oblasti, konkrétně ve Slovácké vinařské podoblasti, v Kulturním středisku Bůrovce, které je součástí obce Topolná na Uherskohradištsku ve Zlínském kraji. Z geografického hlediska jde o obec situovanou na okraji vinařské oblasti, kde se dále na sever už réva vinná nepěstuje. Pomyslné hranice této vinařské oblasti vymezuje město Napajedla se svými viničními tratěmi a nejseverněji položená vinohradnická obec Kudlovice. V bezprostřední blízkosti obce se nachází viniční trať Bůrovy.⁷⁵

Obec Topolná se nachází v Dolnomoravském úvalu, krajina zde jemně přechází ze svahů Chřibů do předhůří Bílých Karpat v blízkosti nedaleké měkké nivy řeky Moravy, kde se hojně vyskytují vrby a topoly, což může být důvodem pro odvození jejího názvu. Obec se rozprostírá deset kilometrů severovýchodně od Uherského Hradiště, pět kilometrů jihovýchodně od Napajedel a přibližně dvacet kilometrů od Zlína. V současnosti zde žije přibližně 1 600 obyvatel. Obec disponuje základní vybaveností, která zahrnuje základní školu, obchod, dále poštu, ale i penzion nebo zdravotnické středisko⁷⁶.

Obrázek 20 Situace (Vlastní zdroj)

⁷⁵ DUDÁK, *Putování vinařským krajem*, 2011, s. 35.

⁷⁶ TOPOLNÁ, *Historie obce*, [2025].

8.2 Historie

První doložené písemné zmínky o obci pocházejí z Codexu Diplomaticus Moraviae z roku 1318. Topolná byla vždy typickou zemědělskou vesnicí, v minulosti s velkým hospodářským dvorem. Do dnešní doby se v obci dochovaly dvě památkově chráněné stavby, v podobě tradičních selských usedlostí z počátku 19. století na Slovácku. Dnes slouží jako expozice lidového bydlení a na přilehlém dvoře se nachází několik drobných hospodářských staveb, například sušárna ovoce z nepálených cihel a udírna. První z usedlostí s číslem popisným 90 je selská usedlost s patrovou komorou. Objekt je vystavěn do tvaru písmene L, hospodářská část je ukončena výměnkem a kovárnou. Druhý dům s číslem popisným 93, rovněž selská usedlost, má kromě patrové komory a výměnku také stodolu⁷⁷.

Zdejší obyvatelé dodnes udržují lidové tradice, což dokládá činnost národopisného souboru Včelaran se svou vlastní cimbálovou muzikou a dechové hudby Topolanka, která nedávno oslavila sto let nepřetržitého působení⁷⁸.

Dohledatelná historie řešeného území sahá do padesátých let 20. století, kdy zde byla postavena drůbežárna a pálenice. Od šedesátých let 20. století začal areál postupně měnit svou funkci z hospodářského na volnočasové využití. V roce 1969 bylo při příležitosti 70. výročí dechové hudby Topolanky slavnostně otevřeno kulturní středisko Bůrovce. V následujících desetiletích byl areál rozšířen o koupaliště, taneční kolo, hudební pavilon a o přízemní budovy se sklepy, v následující dekádě k ní byl přistavěn velký kulturní sál. Postupem let nebyl areál již tolik využíván a začal, postupně chátrat. To se změnilo v roce 2010, kdy obec nechala areál zrekonstruovat, a začala zde znovu pořád kulturní akce, například v podobě plesů a hodů. Naopak z důvodu nízké návštěvnosti nebylo koupaliště obnoveno⁷⁹.

Obrázek 21 Mapa Topolné z 19. století⁸⁰

Obrázek 22 Mapa Bůrovců 1998⁸¹

⁷⁷ DUDÁK, *Putování vinařským krajem*, 2011, s. 43.

⁷⁸ TOPOLNÁ, *Historie obce*, [2025].

⁷⁹ KNOT, *Topolná minulost a současnost slovácké obce*, s. 136.

⁸⁰ MAPY, *Mapa Topolné z 19. století*, [2025].

⁸¹ CUZK, *Mapa Bůrovců*, [2025].

8.3 Stávající stav

Řešená lokalita se nachází v extravilánu obce Topolná, v rámci kulturního střediska Bůrovce. Západní okraj území lemuje páteřní komunikace spojující obec s nedalekým městem Napajedla. Ostatní přilehlé plochy jsou primárně využívány k zemědělské činnosti. Dle údajů z katastru nemovitostí jsou pozemky střediska vedeny jako sportovní a rekreační plochy, přičemž jejich celková výměra činí 57 580 m².

Území je rozsáhlé a členité. Jeho severní část tvoří svah s výrazným sklonem směrem k jihu, zarostlý náletovými dřevinami, které zde vytváří spíše krajinný charakter. Zbývající část území tvoří zatravněné plochy, ovocný sad a vodní tok, jenž je v jednom úseku částečně veden pod povrchem. Podél potoka se vyskytují vzrostlé stromy a menší keřové skupiny, které přirozeně rámuji prostor.

V rámci střediska je rozmístěno několik samostatně stojících objektů. Nejbližší vstupu od zpevněné příjezdové cesty, která prochází celým areálem, se po levé straně nachází budova palírny, situovaná pod ovocným sadem. Komunikace dále prochází napříč celým areálem. Mimo její osu je umístěna venkovní scéna se zastřešeným pódiem a přidruženým otevřeným tanečním parketem. V blízkosti cesty jsou situovány dva dřevěné stánky sloužící při konání kulturních akcí k občerstvení návštěvníků. Největší stavbou je kulturní dům, který disponuje dvěma víceúčelovými sály, sociálním zázemím, hospodou a skladovacími prostory.

Areál je přístupný jak ze zmiňované hlavní silnice, tak i pěší trasou vedoucí z obce. Alternativní vstup tvoří účelová komunikace vstupující do území ze severovýchodu. Kromě hlavní zpevněné cesty procházející středem území se v jeho jižní části, podél potoka nachází nezpevněná obslužná trasa, která současně vytváří přirozenou jižní hranici areálu.

8.4 Širší vztahy

V širším okolí řešeného území se nachází několik z turistického hlediska atraktivních lokalit. Jednou z nich je nedaleké štěrkoviště, které původně vzniklo jako prostor pro těžbu štěrkopísku. Postupem času však prošlo rekultivací a proměnilo se v oblíbenou rekreační oblast, využívanou ke koupání a rybolovu⁸².

Další významnou lokalitou je přírodní areál Luh Napajedla, rovněž vzniklý rekultivací těžebního prostoru. Vznikly zde jezírka, zátoky a ostrůvky obklopené travnatými plochami, které tvoří přirozené biotopy pro řadu živočišných druhů. Území je vyhledávaným cílem rybářů i návštěvníků, prostor slouží také k pořádání rybářských závodů.⁸³

V blízkosti se nachází také Batův kanál, který se v místě obce Spytihněv odděluje od toku řeky Moravy a pokračuje v uměle vyhloubeném vodním díle s řadou plavebních komor a dalších vodních staveb. Kanál je oblíbenou destinací pro rekreační plavby a vyhlídkové projížďky.⁸⁴

Samotné řešené území díky svému reliéfu nabízí široké výhledy do okolní krajiny – například směrem k pohoří Chřibý nebo k přírodním rezervacím Kanada a Trnovec, kde se nachází typické nivní louky a zbytky tvrdých luhů v okolí slepého ramene řeky Moravy.

Významným benefitem území je rovněž přítomnost tří značených cyklotras, které procházejí v těsné blízkosti areálu⁸⁵.

⁸²LUH NPAJEDLA, *Jedinečná krajinná oblast vzniklá rekultivací těžebního prostoru*, [2024].

⁸³Tamtéž.

⁸⁴BATACANAL, *Historie*, [2018].

⁸⁵CHRA NENAUZEMÍ, *Chráněná území Zlínského kraje*, [2025].

9 NÁVRH

9.1 Požadavky a vývoj konceptu

Záměr rozšířit kulturní středisko Bůrovce vzešel přímo z potřeb obce Topolná. Vznikla tak myšlenka obohatit areál o soubor vinných sklepů, které by nabídly zázemí pro ubytování návštěvníků, tak i prostor pro místní vinaře, například formou víkendových degustací či přímého prodeje vína.

Po seznámení s požadavky zadání jsem se rozhodl lokalitu osobně navštívit. Prošel jsem celý areál, analyzoval jeho současný stav, morfologii terénu i vazby na okolí a zamýšlel se nad tím, jak vhodně usadit nové objekty do krajiny. Cílem bylo navrhnout řešení, které bude respektovat charakter místa a zároveň rozvíjet jeho potenciál.

Jako nejvhodnější pro umístění návrhu se ukázala severní část pozemku, konkrétně místo ve svahu, v současnosti zarostlé náletovou vegetací. Díky výraznému převýšení tato část nabízí působivé výhledy do krajiny a vytváří přirozený předpoklad pro částečné zapuštění objektů do svahu.

V úvodní fázi návrhu jsem se rovněž věnoval studiu vinohradnické architektury, přičemž jsem zkoumal různé přístupy k jejímu pojetí. Nejblíže mému záměru byla inspirace tradičními formami lisoven a vinných sklepů. Při analýze jednotlivých typologií jsem vycházel z regionálního kontextu jižní Moravy, kdy jsem se zaměřil na nejčastěji zastoupené stavební formy v jednotlivých regionech. Typickými znaky jsou obdélníkový půdorys a sedlová střecha, jejíž použití přirozeně navazuje na stávající tvarosloví objektů v areálu. Zvolený přístup rovněž podpořil možnost situování návrhu do svahu, kde bylo možné využít morfologii terénu pro zapuštění staveb.

Zpočátku jsem pracoval s několika objekty rozmístěnými v části svahu blíže ke stávajícím budovám. Jednotlivé stavby na sebe navazovaly, kdy se po stranách nacházely menší sklepy pro vinaře a centrálně byly situované degustační objekty. Dispozice i architektonické řešení jednotlivých objektů byly různorodé, aby se odlišil charakter každého objektu.

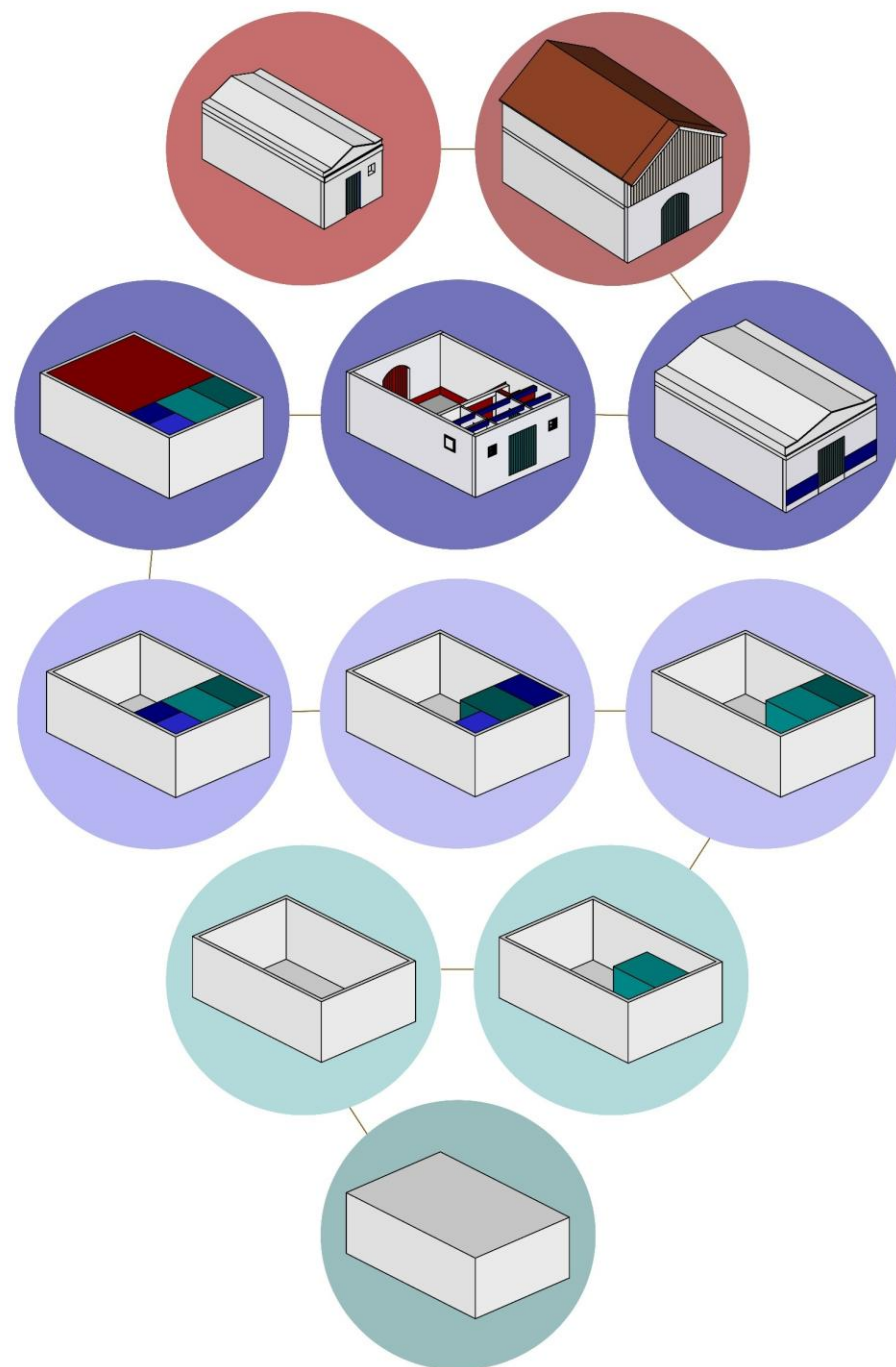
V průběhu navrhování procesu byly původní koncepty postupně zpřesněny a zjednodušeny, což vedlo ke vzniku jasně definované hmotové kompozice a na ni navázaného prostorového členění ve formě zón. Na základě těchto úprav vznikly dvě dispoziční varianty, označené jako verze A a B.

Obrázek 23 Typy staveb (Vlastní zdroj)

Kdy se jednotlivé dispoziční varianty se od sebe odlišují především způsobem užívání. Při následné konzultaci nad návrhem jsem dospěl k závěru, že navržená provozní schémata mohou fungovat i při zrcadlovém převrácení. Tento poznatek vedl k vytvoření dalších variant označených jako C a D. Z těchto čtyř variant následně skrze modifikace vzniká více jak deset možností.

V další fázi návrhu jsem se zaměřil na modifikaci původních dispozic. Úpravami bylo například rozšíření kapacity lůžek prostřednictvím vestavěné platformy, kterou lze propojit s horním podlažím v podkroví, případně žebříkem z centrální místnosti. Terénní morfologie byla využita k částečnému zapuštění objektů do svahu, což umožnilo přístup k zadní části svahu právě skrze obytné podkroví. Tím vzniká klidnější zóna pobytu mimo hlavní osu uličky.

Obrázek 24 Definice hmoty (Vlastní zdroj)

Po dokončení dispozičních řešení jsem se věnoval návrhu exteriéru. Ten lze variabilně upravovat zejména velikostí vstupních a okenních otvorů. Výrazným charakterotvorným prvkem budov je řešení štítových fasád, u kterých jsem navrhl dvanáct různých variant lišících se mírou prosklení, materiálovým řešením i typem otevírání.

Zásadnější změna nastává ve formě štítů, ty tvoří charakteristický prvek. Navrhl jsem dvanáct různých variant štítového řešení, lišících se mírou prosklení, materiálovým pojetím i možností otevírání. V rámci návrhu uvažuji také s možností sklepů bez ubytovacích kapacit. K těmto variantám jsem přistupoval třemi způsoby. První vychází ze zmíněných čtyř základních typů (A–D), avšak bez podkroví, namísto sedlové střechy mají plochou střechu, která slouží jako terasa. Dále je navržena samostatná, charakterově svébytná varianta sklepa, označena jako verze E. Tento typ využívá valenou klenbu, disponuje toaletou a prostornou degustační místností. Opačný přístup představuje hospodářský sklep s většími vstupy a otevřenou dispozicí.

Princip navrženého řešení spočívá v možnosti přizpůsobení jednotlivých objektů budoucím uživatelům a jejich představám o využívání. Funkce se mohou navzájem kombinovat, případně i prolínat, aniž by se narušily jejich provoz. Jeden vlastník tak může například disponovat sklepem s ubytováním větší skupiny hostů, například v duchu dnes populárního glampingu s plně proskleným štítem, který nabízí výhledy do okolní krajiny. Zároveň může mít menší sousední sklep, určený pouze k menším degustacím.

Další variantou je dvojice větších sklepů propojených i se zadní částí svahu, kde lze uspořádat táborák nebo komorní venkovní posezení mimo exponovaný prostor uličky. Dispozice těchto sklepů mohou být zrcadlové, jeden zaměřený více na pobyt a ubytování, druhý na víkendové využití. Případně může být navržena pouze jedna větší stavba s důrazem na krátkodobé přespání, nebo dvojice větších sklepů, jejichž střechy slouží jako terasy.

Poslední uvedenou možností je větší seskupení menších sklepů v jedné řadě, kdy lze například kombinovat degustační i hospodářský typy, které dohromady vytvářejí pestrou, ale funkčně ucelenou kompozici.

9.2 Urbanistické řešení

Po schválení konceptu a následné diskusi jsem návrh dále rozvíjel směrem k myšlence sklepní kolonie. Ten svým umístěním vychází ze dvou klíčových faktorů.

Prvním z nich je návaznost na plánovanou cyklostezku. Návrh vytváří odbočku vedoucí hlouběji do svahu, čímž zajišťuje zviditelnění objektů již z dálky a zároveň umožňuje jejich snadné napojení na areál i z hlediska zásobování.

Druhým faktorem je potenciál výhledů z daného místa. Jednotlivé stavby jsou situovány tak, aby podpořili potenciál výhledů do krajiny. Svažité terén a jeho převýšení dovoluje stavby částečně zapustit do terénu. Umístění staveb zároveň umožňuje vyčištění kopce od náletových dřevin a vytvoření nové louky, která může sloužit jako pastvina pro ovce, jež se aktuálně nachází v areálu v části sadu.

Stavby jsou rozmístěny v celé šířce svahu, čímž vzniká rozvolněná kompozice samostatně stojících objektů. Takové uspořádání podporuje možnost postupného doplňování dalších sklepů v návaznosti na stávající členění, a vytváří tak potenciál pro postupné dotváření souvislé řady.

Budovy jsou situovány od východní části řešeného území, nad stávajícím objektem, a dále pokračují směrem k západní hranici pozemku. Jejich orientace navazuje na pomyslnou uliční čáru, vedenou po vrstevnici svahu. Členění svahu následně ctí i navržená cesta, která propojuje jednotlivé objekty. V blízkosti sklepů mírně vybočuje ze své linie, čímž umožňuje její plynulý provoz. A trasa tak zůstala průjezdná i když se dění ze sklepů přesune ven.

Cesta je tvořena kamennou dlažbou, do které postupně prorůstá tráva. Toto řešení jsem zvolil s ohledem na provozní zatížení, kdy dlažba lépe snáší přejezd vozidel a zároveň vytváří měkký přechod mezi pobytovou loukou a budovami. Podél cesty, až k cyklostezce a na ní samotné je navržena nová výsadba stromů.

První objekty se nacházejí přímo u cyklostezky a jedná se o kombinaci hospodářských a degustačních sklepů. Dále navazuje soliterní větší sklep, který tvoří pomyslný vstup do uličky. O několik metrů dál se nachází dvojice menší a větší sklep, mezi nimiž je vytvořeno zastřešené venkovní posezení, přičemž střechy obou objektů slouží jako terasy. V dalším úseku uličky je opět kombinace menšího a většího sklepa, kdy spolu tentokrát přímo sousedí. Díky ustoupení cesty vzniká mezi nimi otevřený prostor.

Předposlední objekt je menší samostatný sklep, rovněž ve formě solitéru. Na samotném konci uličky se nachází dvojice větších sklepů, které jsou propojené i se zadní částí svahu, kde bylo navrženo ohniště.

Obrázek 25 Navrhované řešení (Vlastní zdroj)

9.3 Architektonické řešení

Navržené stavby vycházejí z tradiční vinohradnické architektury, přičemž jednotlivé varianty reagují na studii forem historických lisoven a sklepů. Jejich dispozice jsou odvozeny ze schématu prostorových zón. Kdy byla zvolena základní koncepce ve formě jednoduchého půdorysného tvaru obdélníka.

Základní hmota stavby je rozdělena na dvě části. Spodní objem tvoří podélná bílá stavba, která plynule vystupuje z terénu, čímž vzniká dojem přirozeného zakořenění do svahu. Horní část je tvořena dominantním štítem orientovaným k jihu. Severní fasáda je naopak situována do zalesněné části svahu a působí, tak jednodušeji a uzavřenějším dojmem. Střešní krytinu tvoří tradiční červená taška, fasády jsou zpracovány jako bílé, rastrové omítky. Podoba štítů se liší v závislosti na variantě. Některé jsou velkoformátově prosklené, pro podpoření kontaktu výhledu, jiné jsou naopak opatřeny dřevěnými okenicemi uzavíratelnými v různých formátech a způsobech. V určitých případech je štít mírně předsazený, čímž vzniká krytý vstupní prostor vhodný například pro venkovní posezení na lavičce.

Vstupní dveře jsou řešeny jako buď jednokřídlé nebo dvoukřídlé a mohou být doplněny bočními, menšími okny. Ty jsou pak navrženy v zelené barvě, v některých variantách v přírodním odstínu dřeva. Okenní otvory mohou být buď velkoformátové, nebo menší a pravidelně rozmístěné po stranách budovy.

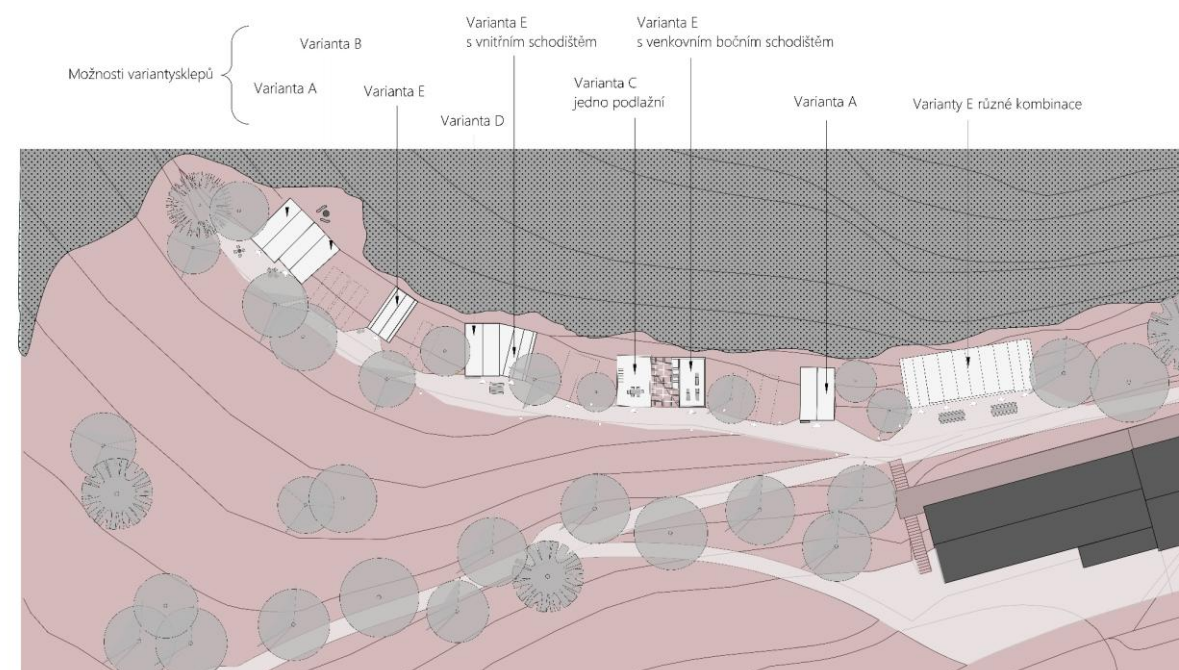
Jádrem stavby je její největší prostor, ve kterém se odehrává veškeré dění a jedná se o degustační místnost. Tento prostor je otevřený až do krovu a v rámci místnosti se nachází vstup do sklepa, menší kuchyňská linka, schodiště vedoucí do bytového podkroví a kamna sloužící pro vytápění. Dispoziční řešení se liší podle zvolené varianty. Ve variantě A a z ní odvozených je z této centrální místnosti vytvořen osový průhled od vstupních dveří směrem k zadní šíji, čímž je zdůrazněna podélná orientace prostoru. Ve variantě B a z ní odvozené je naopak průhled veden ze zadní části místnosti přes okno dále ven do krajiny.

Do první zmíněné možnosti se vstupuje přímo do chodby, která dále vede do centrální místnosti, kdy zde ve štítu může být okno nebo v případě varianty s platformou, francouzské dveře ven. V druhé variantě návštěvník vstupuje přímo do centrálního prostoru, odkud vede schodiště do dalších místností. K centrálnímu prostoru jsou ve vhodných vazbách poskládány veškeré ostatní prostory. U vstupu se nachází samostatná toaleta, dále koupelna a naproti přes vstupní chodbu také technická místnost. Ta je navržena tak, aby ji bylo možno v případě potřeby rozdělit a vytvořit tak symetrickou dispozici vůči opačné straně. Toto řešení umožňuje například doplnění druhé toalety.

Technická místnost může zároveň sloužit jako úložný prostor, například pro uskladnění kol nebo sezónního vybavení venku před sklepy.

Druhá varianta stavby ve formě malého sklepa, rovněž vychází z tradiční formy, tentokrát s důrazem na archetyp vinného sklepa. Půdorys zůstává obdélníkový, strop je zde řešen klasickou cihlovou valenou klenbou. Vrchní část sklepa je zatravněna a plynule přechází do okolního terénu. Budova vystupuje ze svahu, průčelí ve formě jednoduchého architektonické stravení ve formě čtverců s nízkým štítem a modrou římsou. Pod níž se nachází centrální dvoukřídlý vstup, doplněný po stranách o malá okna. Výplně otvorů jsou opět zelené, v některých případech doplněné modrým soklem.

Po vstupu do objektu se nacházíme v malém zádveří, odkud vede přímý vstup do toalety a schodiště směřující do degustační místnosti. Vstupní dveře jsou v ose s dveřmi vedoucími do zadní šíje, čímž vzniká přímý prostorový průhled. V hospodářské variantě objektu je opět přítomno zádveří, rozdíl je zde v absenci toalety a členního prostoru, kdy se jedná o velký čistý prostor, jen doplněn o velké umyvadlo a o rampu určenou k manipulaci se sudy. Po obou stranách rampy jsou situována schody.

Obrázek 26 Situace (Vlastní zdroj)

9.4 Dispoziční řešení

Jako první zde zmíním variantu A, ve které je hlavní vstup do objektu situován v čele budovy, orientován k jihu, tedy směrem ke komunikaci. Vstup je řešen dvoukřídlymi dveřmi, umístěnými v ose objektu. Po vstupu se návštěvník ocitá v podélné chodbě. Po pravé straně se nachází vstup do technické místnosti, přístupný pomocí posuvných dveří. Tato místnost může být osvětlena okny směřujícími buď do čela budovy, nebo do bočních stěn, v závislosti na konkrétním osazení objektu ve svahu. Dále po pravé straně chodby následuje úložný prostor v podobě botníku a věšáků. Osvětlení chodby je navrženo pomocí LED pásků integrovaných na stropních trámech.

Po levé straně chodby se nachází dvojice dveře. Blíže ke vstupu je situována samostatná toaleta s umyvadlem, možnosti okenních otvorů zde kopírují řešení technické místnosti. Druhými dveřmi se vstupuje do koupelny, která je vybavena sprchovým koutem, umyvadlem a podélným oknem. Osvětlení obou prostor zajišťují bodová svítidla.

Po průchodu chodbou se otevírá centrální obytný prostor, jehož osa navazuje přímo na osu vstupní části. V tomto prostoru se nachází schodiště do podkroví, vstup do sklepa, jídelní část a kuchyňský kout. Uprostřed místnosti dominuje obdélníkový jídelní stůl, zavěšené nad ním je velké železné svítidlo. Po levé straně je situován kuchyňský kout s lednicí a spíží. Naproti, v pravé části prostoru, se nacházejí kamna a dřevěné těleso schodiště, do kterého je integrován další úložný prostor

Po vystoupení do bytového podkroví se otevírá výhled na třílůžkovou postel s úložným prostorem ve spodní části. Místnost osvětluje zavěšená minimalistická svítidla, doplněná o nástěnné lampičky. Na opačné straně místnosti se nachází šatní skříň.

V případě druhé varianty se rovněž vstupuje čelní stranou fasády, avšak vstup není umístěn ve středu, nýbrž v pravé části objektu. V čele budovy se nachází podélné okno, které do interiéru přivádí denní světlo. Po vstupu se návštěvník ocitá přímo v centrální obytné místnosti. Po pravé straně je umístěn botník a nástěnné věšáky, po levé straně kuchyňská linka. Naproti lince se nachází u stěny těleso schodiště. V centru místnosti je umístěn obdélníkový jídelní stůl, který opět funguje jako dominantní prvek. Po schodech lze sestoupit do zadní části objektu, kde jsou ve vazbě na centrální osu situovány samostatná toaleta, koupelna a technická místnost. Dispozice podkroví se jako spodní část shoduje s řešením v první variantě.

V případě malého sklepa návštěvník po vstupu vejde na malou podestu, ze které je přístupná toaleta, nebo dále je možné sestoupit po schodech dolů do hlavního prostoru. Dominantním prvkem interiéru je opět stůl, tentokrát kulatý, pod ním je do podlahy vsazený kruh odlišený barevností

povrchu. Nad stolem je zavěšeno podlouhlé svítidlo přes celou délku sklepa, které svým nepřímým světlem dotváří atmosféru prostoru. Po pravé straně se nachází stojan na vína a drážky na sklenice, v rohu místnosti je dále situováno malé umyvadlo. Na konci centrální místnosti se nachází vstup do šije, který je v ose se vstupními dveřmi, čímž je zdůrazněna podélná kompozice sklepa.

9.5 Materiálové řešení

Exteriér budov je tvořen bílou štukovou omítkou, dominantní prvky zde představují bukové štíty. Ty jsou buď natřeny do zeleného odstínu, nebo ponechány v přírodní barvě dřeva. Stejný přístup je použit i při volbě barevnosti okenních ráků. Střešní krytina je navržena z tradičních červených tašek. Barevnost celého návrhu je volena ze základní palety barev a přirozených tónů.

V interiéru je patrná snaha o střídmost a jednoduchost, přičemž dominantní roli hrají přírodní materiály. Stěny jsou opatřeny bílou omítkou. Ve spodní části stěn se uplatňuje cihlový sokl. Opakujícím se motivem v interiéru je zelená barva, která se objevuje jak na dveřích, tak na části kuchyňské linky. Cihlový prvek je dále použit i v koupelně a na toaletě, kde je z něj vždy vyvedena jedna celá stěna, zbytek je pak v betonové stěnce.

Dřevo v interiéru představuje převážně buk, který se objevuje v různých světlých a tmavších odstínech. Uplatňuje se jak na tělese schodiště, tak na nábytku. Podlahy ve všech místnostech, s výjimkou podkroví, jsou navrženy jako pohledový litý beton, který prostorům dodává současný a industriální charakter. V podkroví je naopak použita dřevěná podlaha, která přispívá k vytvoření útulnější atmosféry.

Celkový dojem interiéru dotvářejí černé kontrastní detaily – zejména černé baterie, rámy sprchových koutů nebo konstrukční prvky nábytku.

V malém sklepe se opakuje barevný princip zelených dveří a oken. Dominantním prvkem prostoru je cihlová klenba, která definuje charakter celé místnosti. Sokl je zde v bílé barvě, podlaha je tvořena litým betonem, přičemž v prostoru pod kulatým stolem je beton barevně odlišen do světlého odstínu červené, čímž vzniká výrazný středobod místnosti. Samotný stůl je vyroben z dubu a je doplněn černými židlemi. Černá barva se dále opakuje na svítidle, zábradlí, konstrukci stojanu na víno a na umyvadlu v rohu místnosti.

Opakováním a kombinací výše zmíněných materiálových a barevných principů je dosaženo jednotného a čistého výrazu, který se promítá napříč všemi variantami návrhu.

10 VÝKRESOVÁ DOKUMENTACE

01 Širší vztahy

02 Širší vztahy Bůrovce

03 Analýza okolí

04 Stávající stav

05 Navrhované řešení

06 Situace

07 Variantní řešení

08 Zóny

09 Půdorys verze A.

10 Půdorys 1NP.

11 Půdorys verze B.

12 Řez A-A

13 Řez B-B

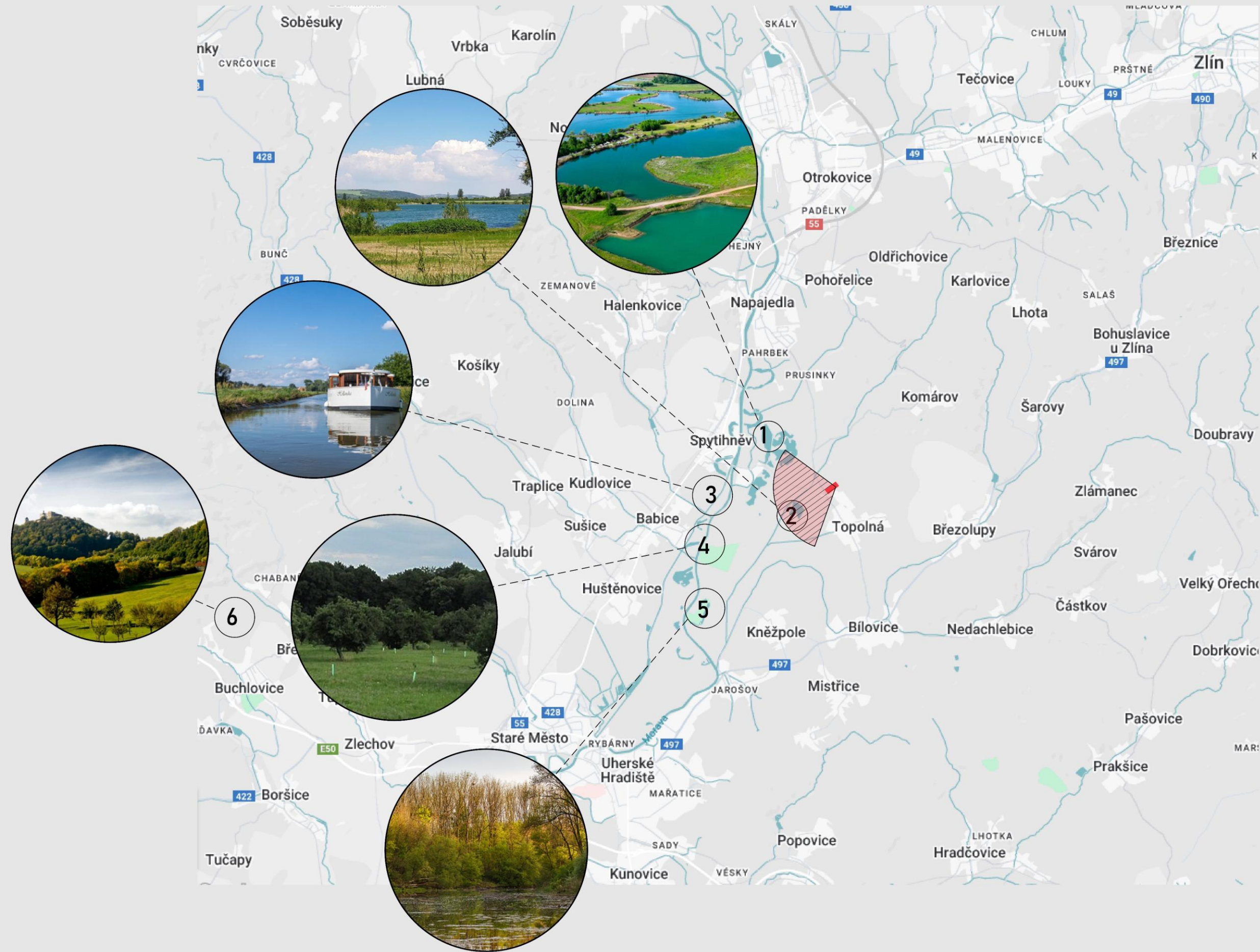
14 Malý sklep

LEGENDA

- Pošta
- Autobusová zastávka
- Obchod
- Škola
- Kostel
- Dětské hřiště
- Viniční tratě
- Řešené území
- Hlavní komunikace
- Budovy
- Vedlejší komunikace
- Vodní plochy/toky
- Polní cesta v areálu
- Cyklotrasy
- Polní cesta

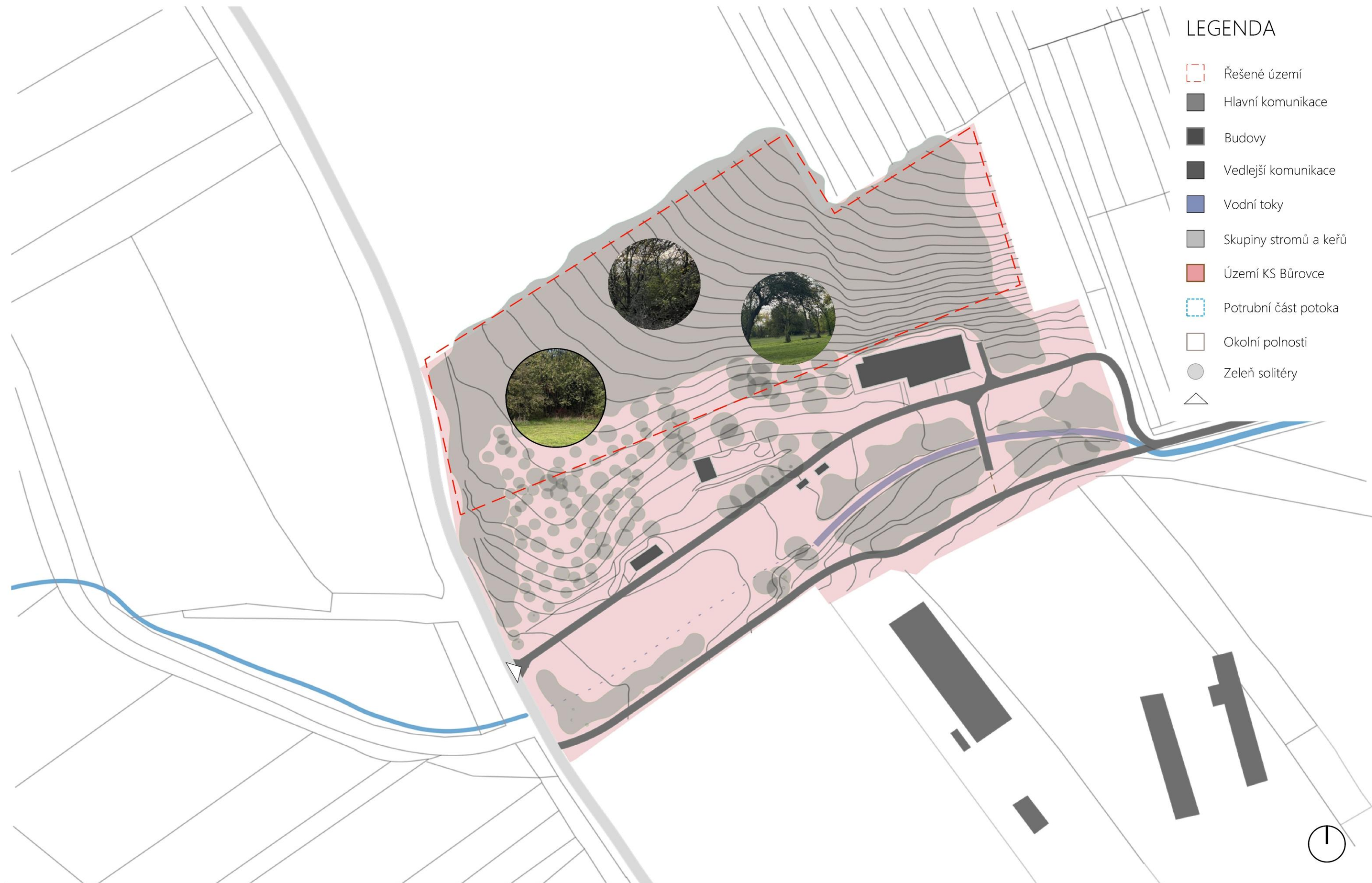

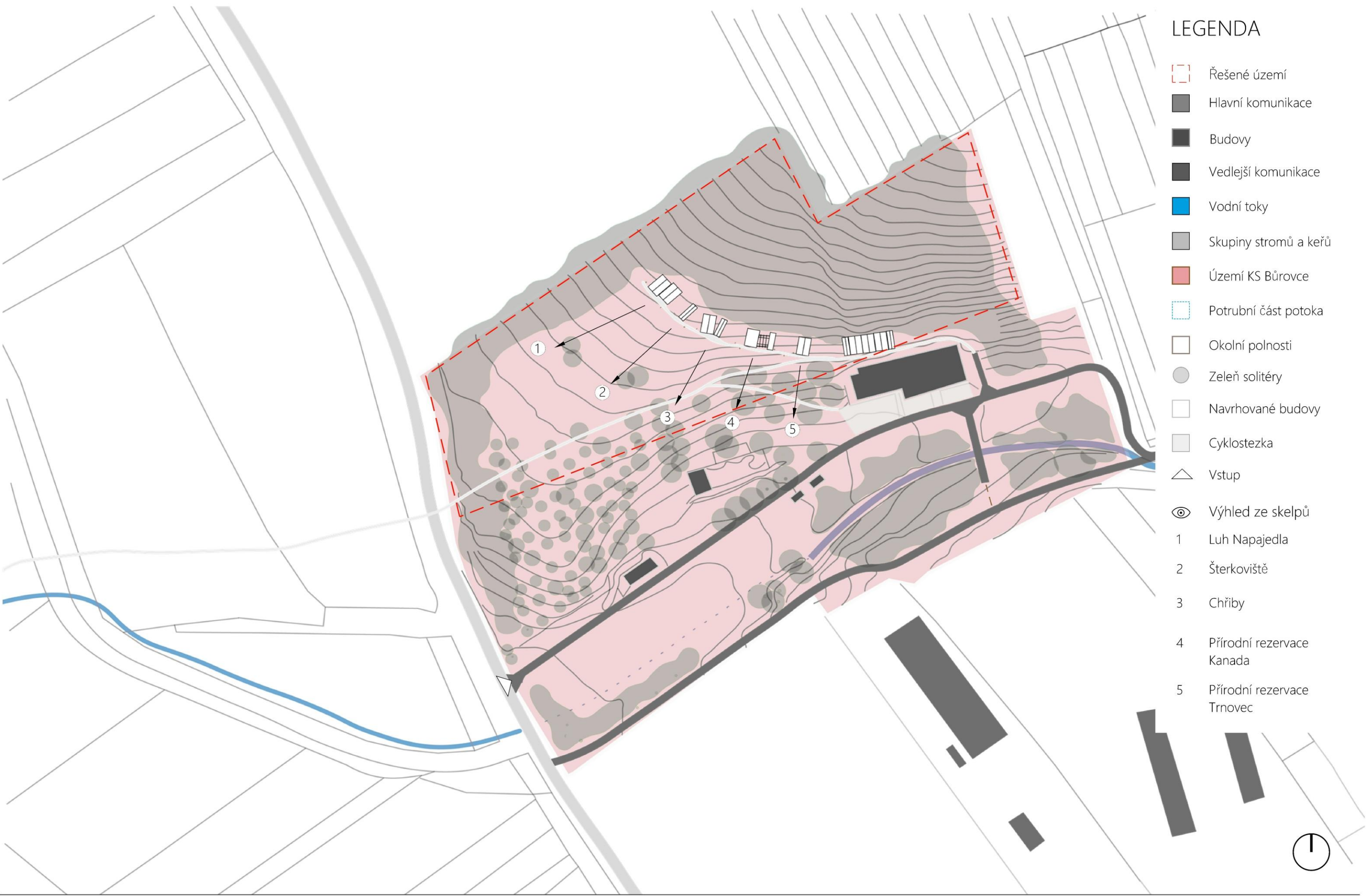
LEGENDA

- 1: Luh Napajedla
- 2: Štěrkoviště
- 3: Baťův kanál
- 4: Přírodní rezervace Kanada
- 5: Přírodní rezervace Trnovec
- 6: Chřiby

- Řešené území
- Hlavní komunikace
- Budovy
- Dálniční komunikace
- Vedlejší komunikace
- Zelené plochy
- Vodní toky

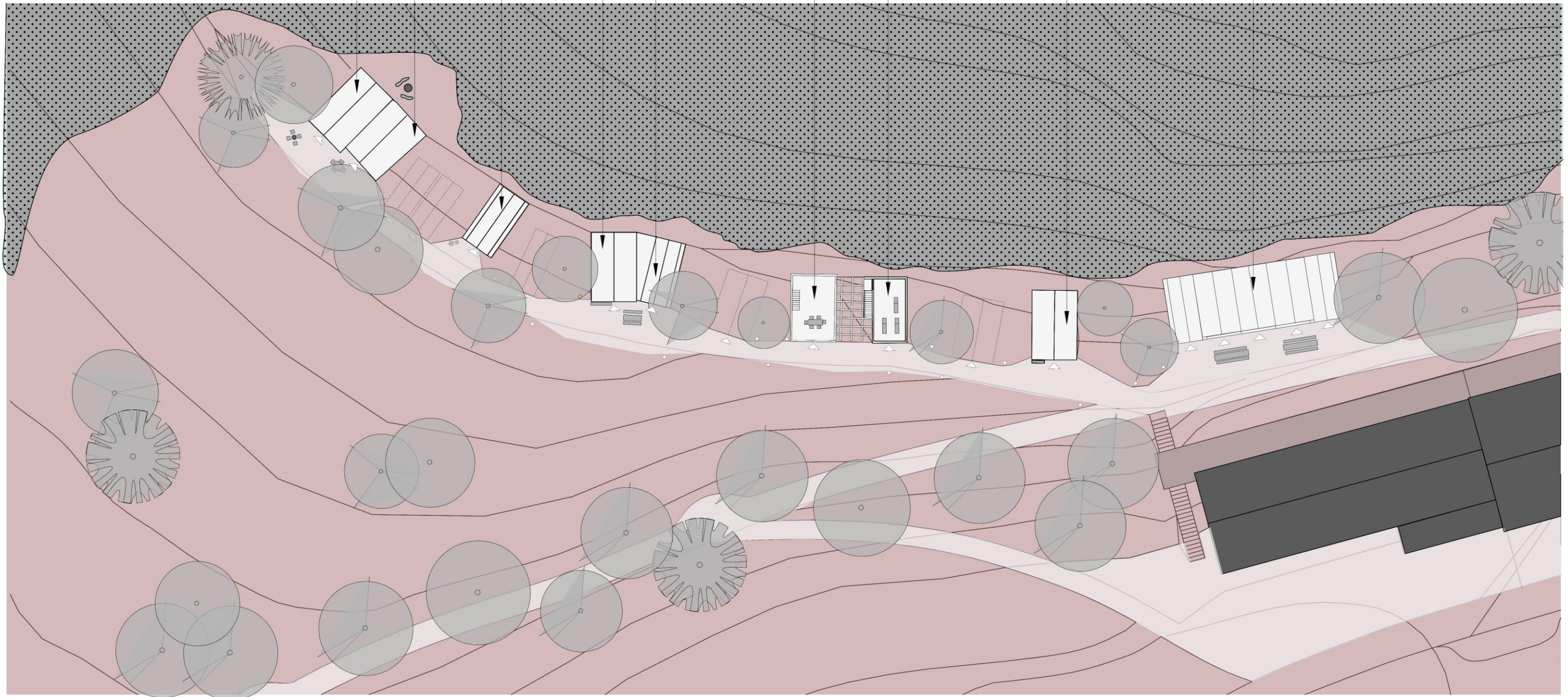

LEGENDA

- Řešené území
- Hlavní komunikace
- Budovy
- Vedlejší komunikace
- Vodní toky
- Skupiny stromů a keřů
- Území KS Břovce
- Potrubní část potoka
- Okolní polnosti
- Zeleň solitéry
- Navrhované budovy
- Cyklostezka
- Vstup
- Výhled ze skelpů
- 1 Luh Napajedla
- 2 Šterkoviště
- 3 Chříby
- 4 Přírodní rezervace Kanada
- 5 Přírodní rezervace Trnovec

Možnosti variantysklepů

Varianta B
 Varianta A
 Varianta E
 Varianta D
 Varianta E s vnitřním schodištěm
 Varianta E s venkovním bočním schodištěm
 Varianta C jedno podlažní
 Varianta A
 Varianty E různé kombinace

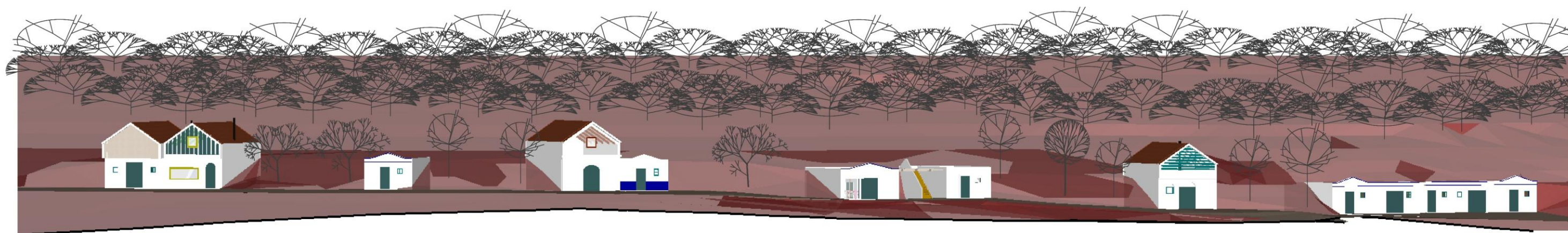

LEGENDA

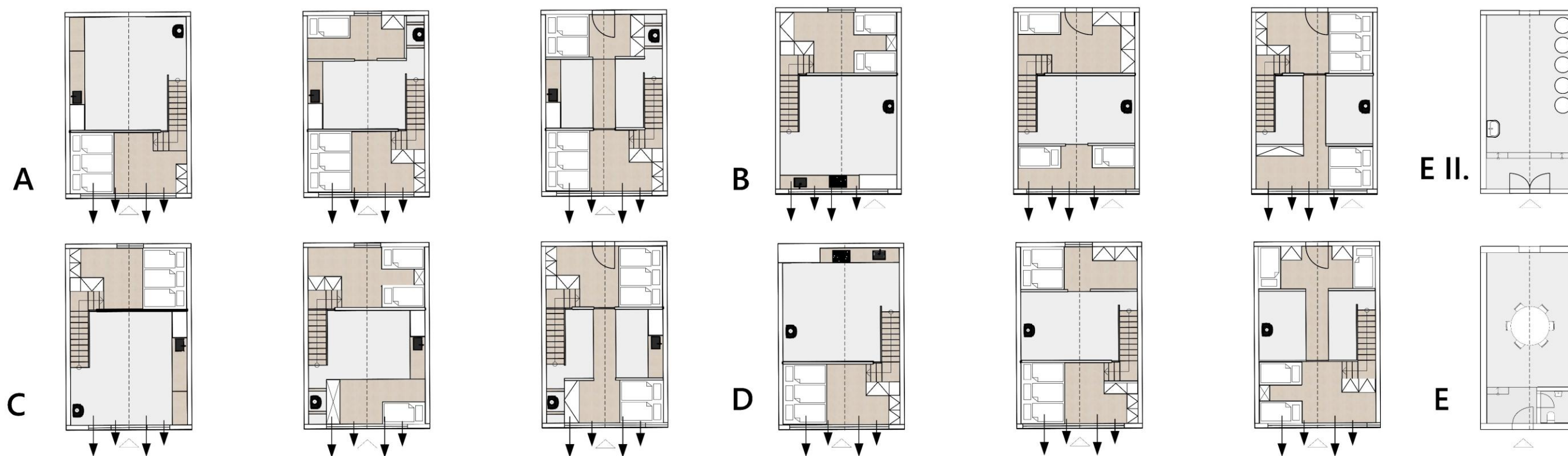
	Navrhované budovy		Stávající zástavba		Navrhovaná zeleň		Vstupy
	Budoucí zástavba		Navrhované cesty		Náletová zelneň		Osvětlení

0 5 10 25m

1 : 400

LEGENDA

 Beton

 Biodeska

 Vstup

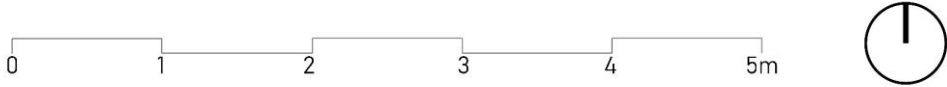
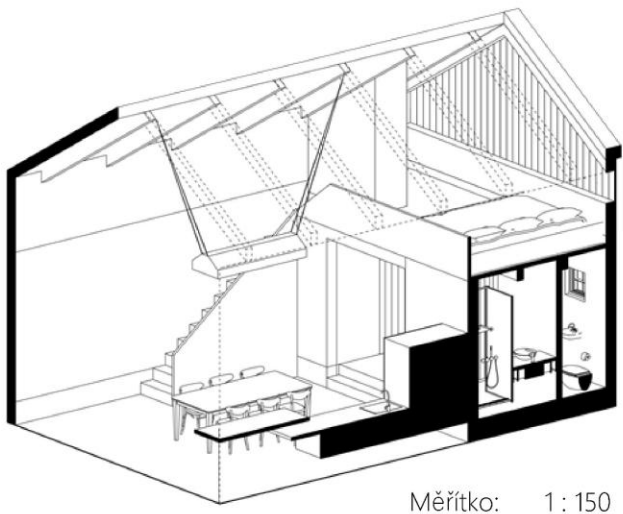
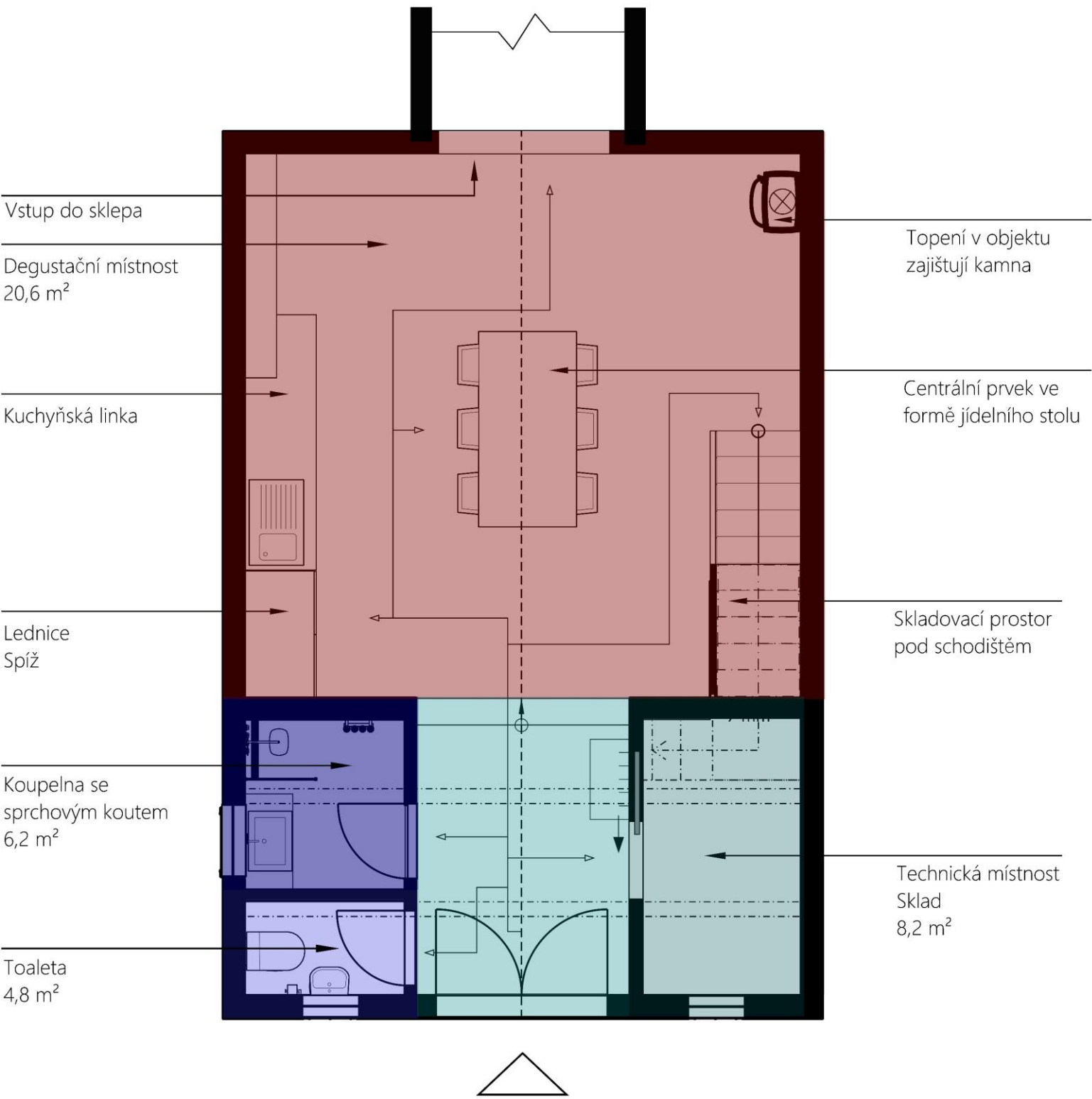
 Znáznornění výhledu

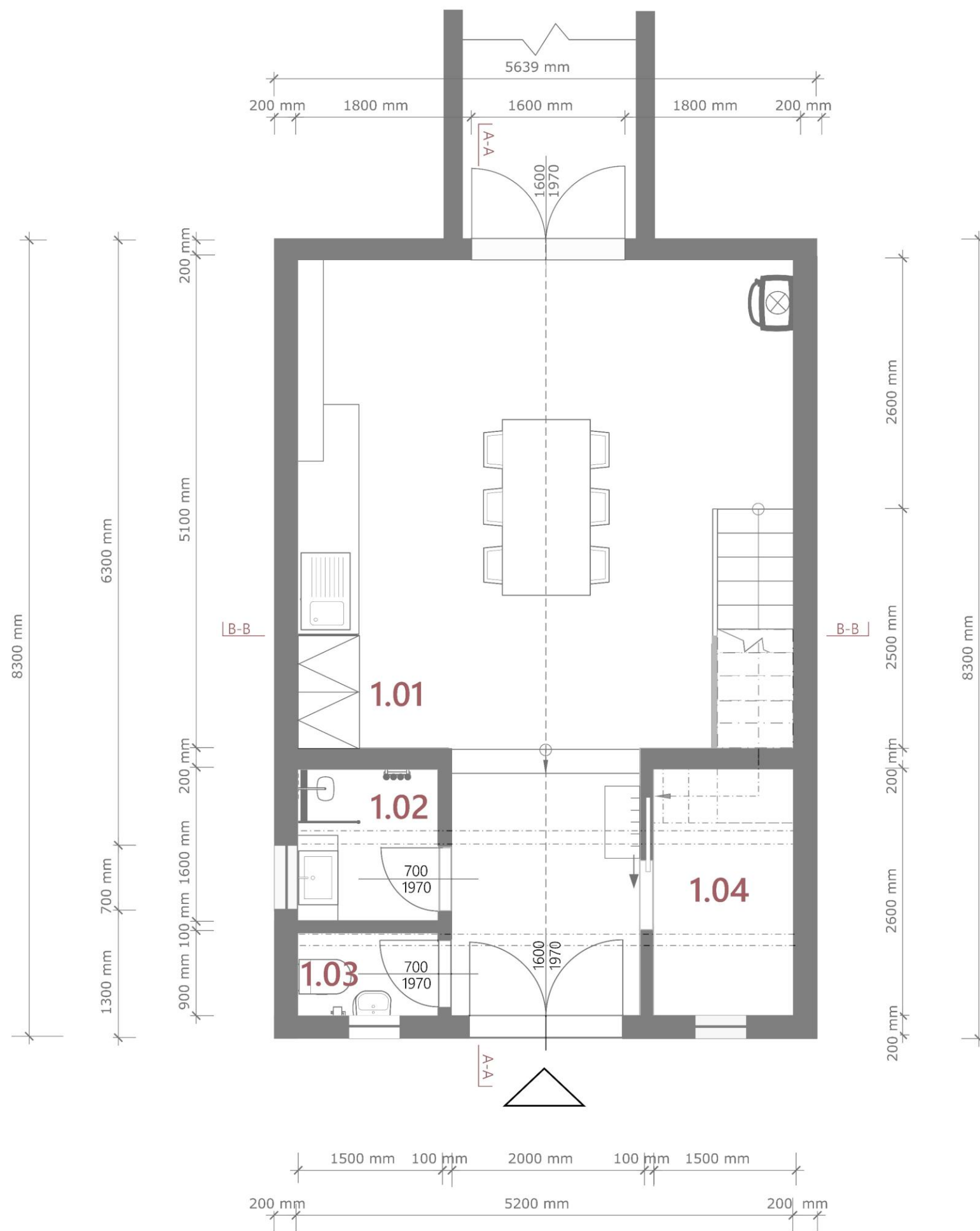
0 1 5 10m

LEGENDA

- Chodba
- Technická místnost
- Toaleta
- Koupelna
- Hlavní místnost
- Vstup

LEGENDA

- Řez objektem
- Beton
- Biodeska
- Mobiliář
- Vstup

1.01	Degustční místnost	20,6 m ²
1.02	Koupelna	6,2 m ²
1.03	Toaleta	4,8 m ²
1.04	Technická místnost	8,2 m ²

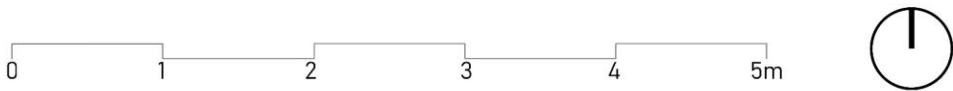

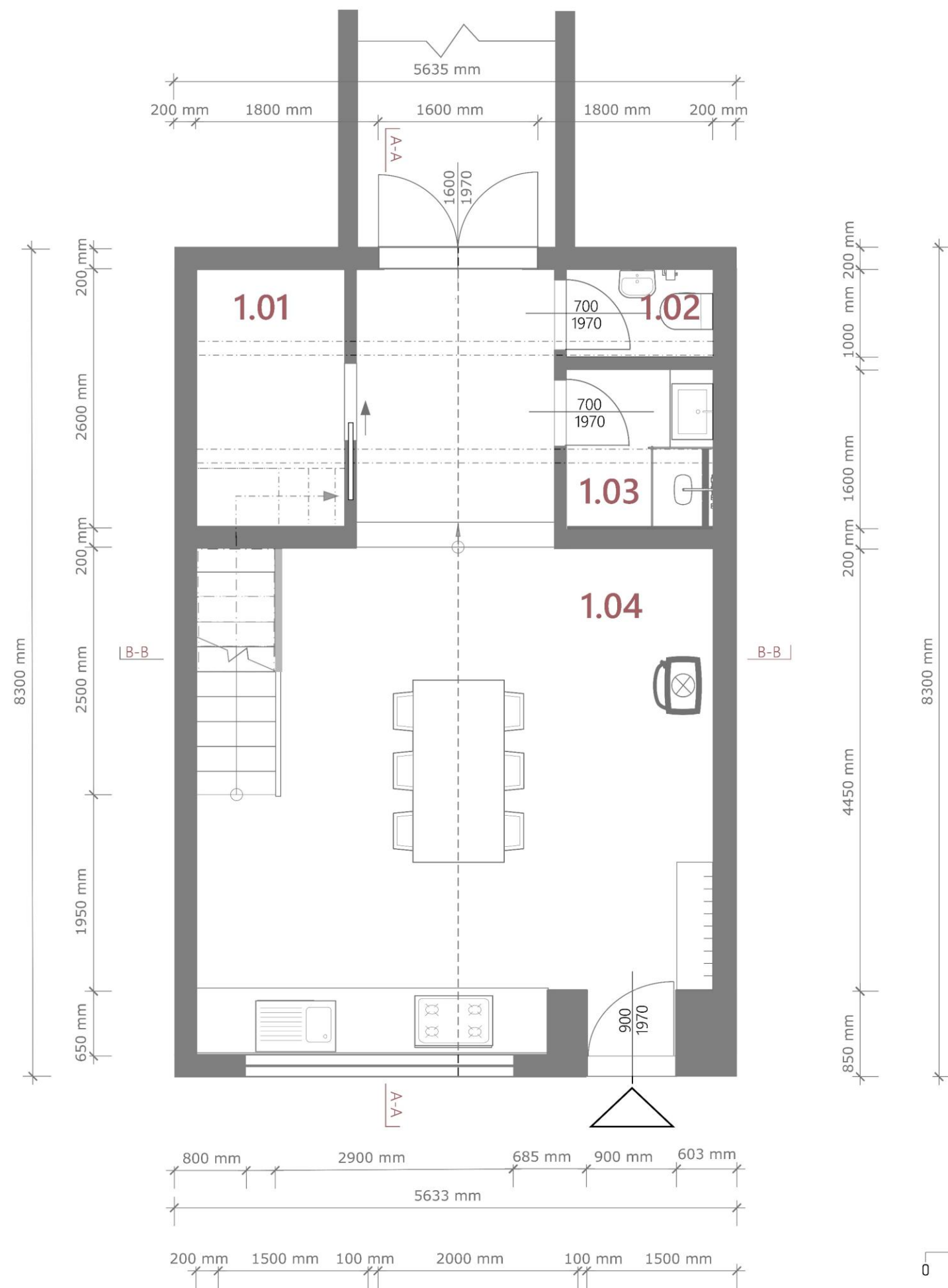
Měřítko: 1 : 150

LEGENDA

- Řez objektem
- Beton
- Biodeska
- Mobiliář

2.01 ložnice 16,8 m²

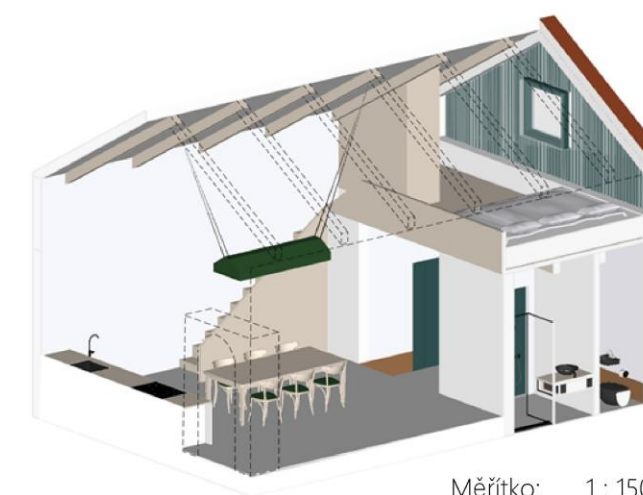

LEGENDA

- Řez objektem
- Beton
- Biodeska
- Mobiliář
- Vstup

1.01	Technická místnost	8,2 m ²
1.02	Toaleta	4,8 m ²
1.03	Koupelna	6,2 m ²
1.04	Degustační místnost	20,6 m ²

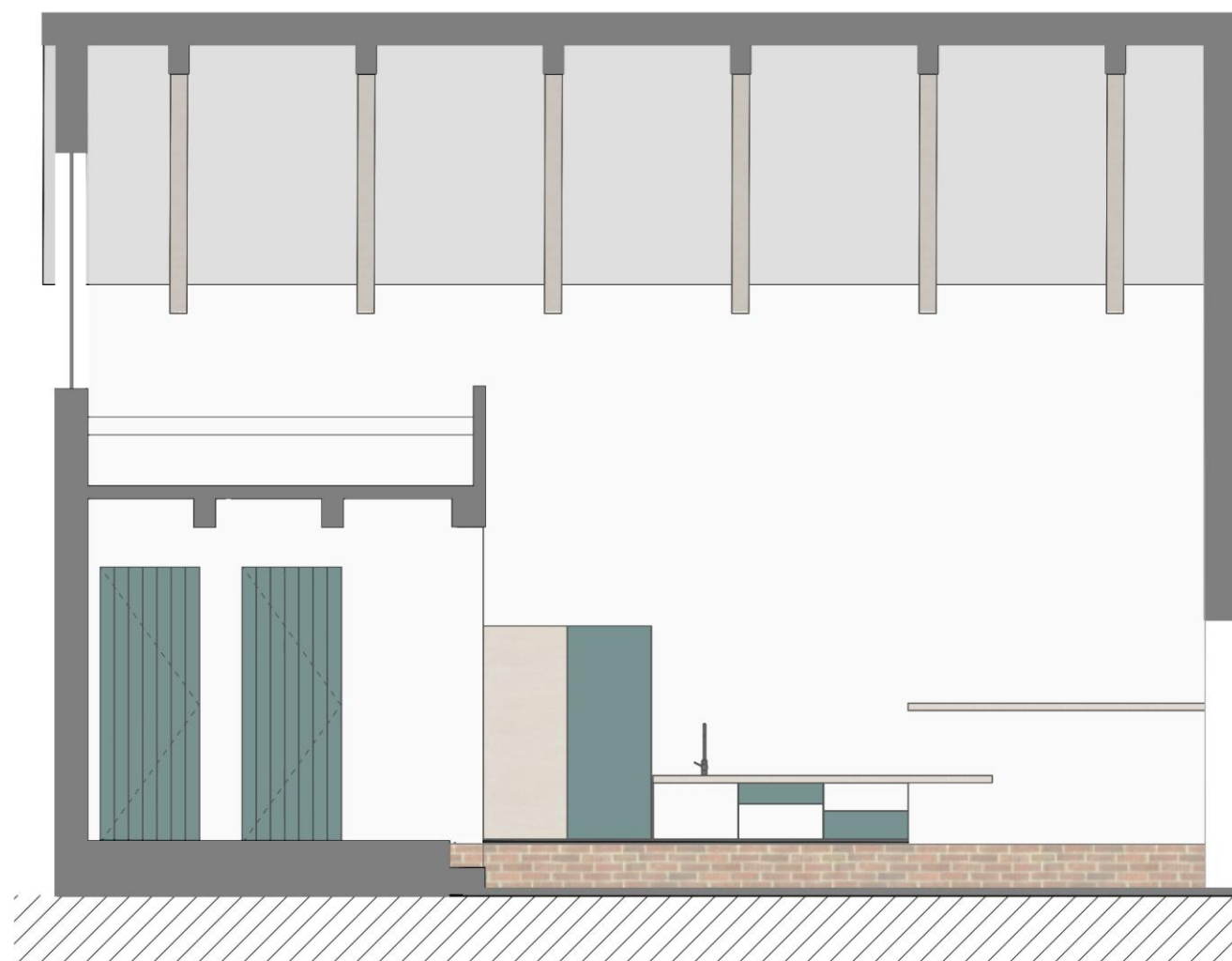

Měřítko: 1 : 150

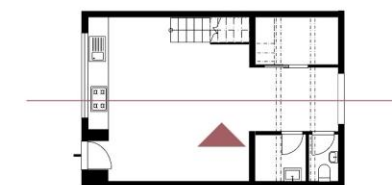
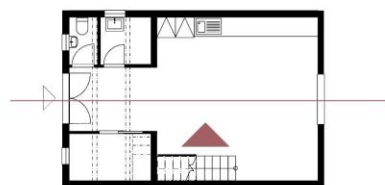
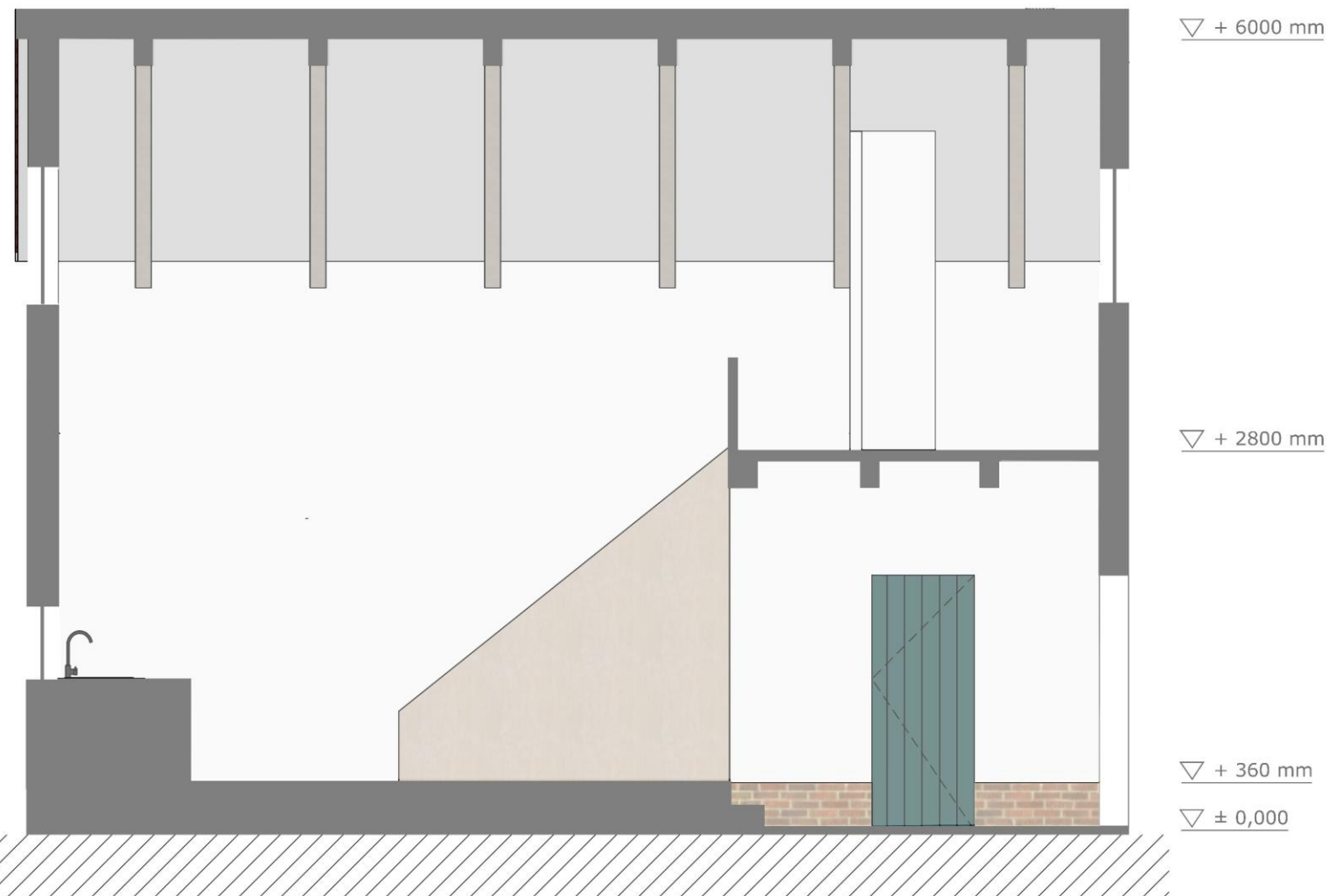
LEGENDA

- Řez objektem
- Biodeska
- Bílá omítka
- Cihla

Verze A

Verze B

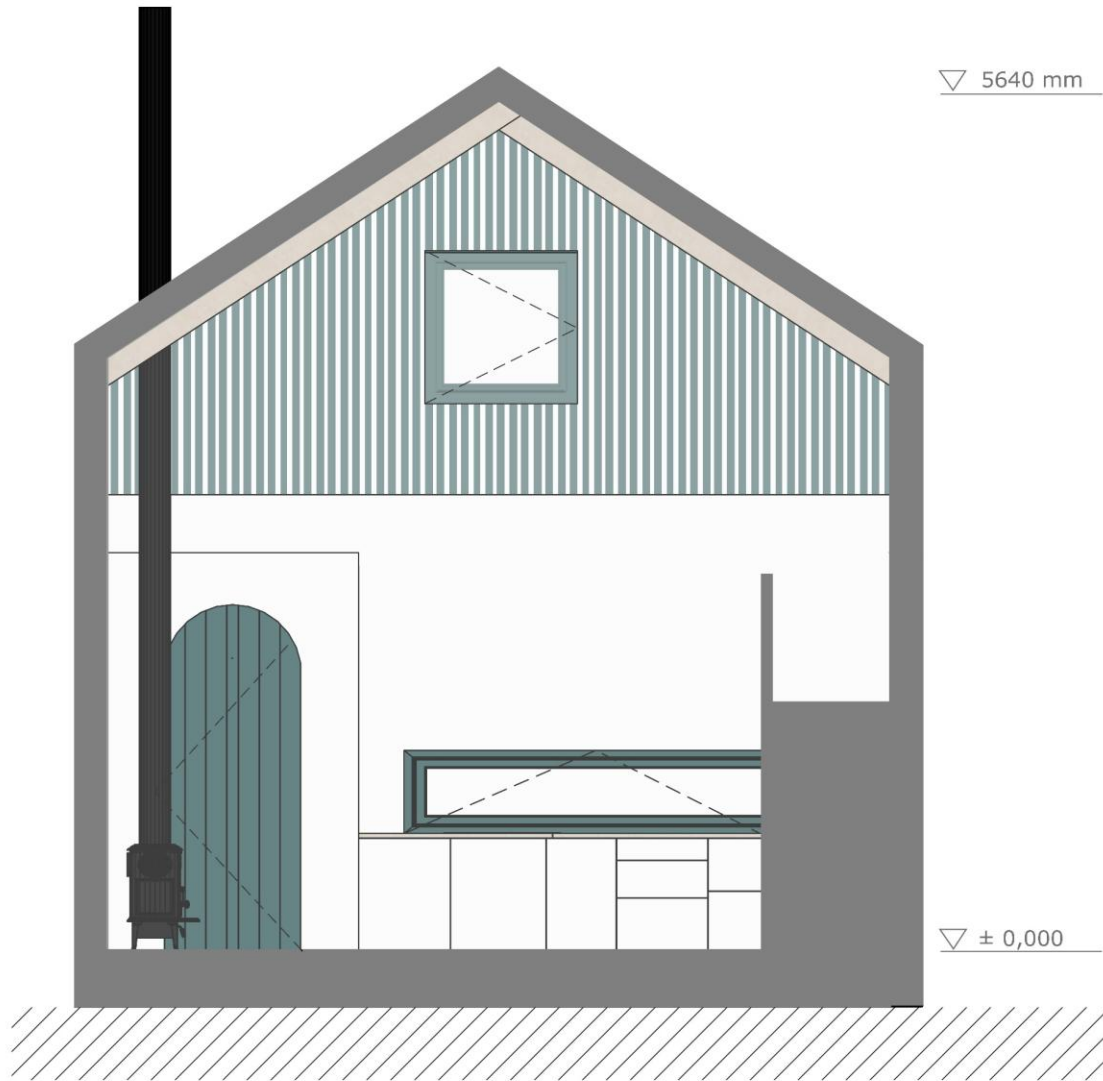

0 1 2 3 4 5m

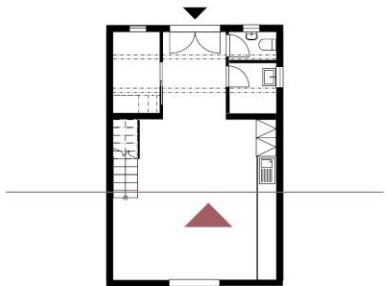
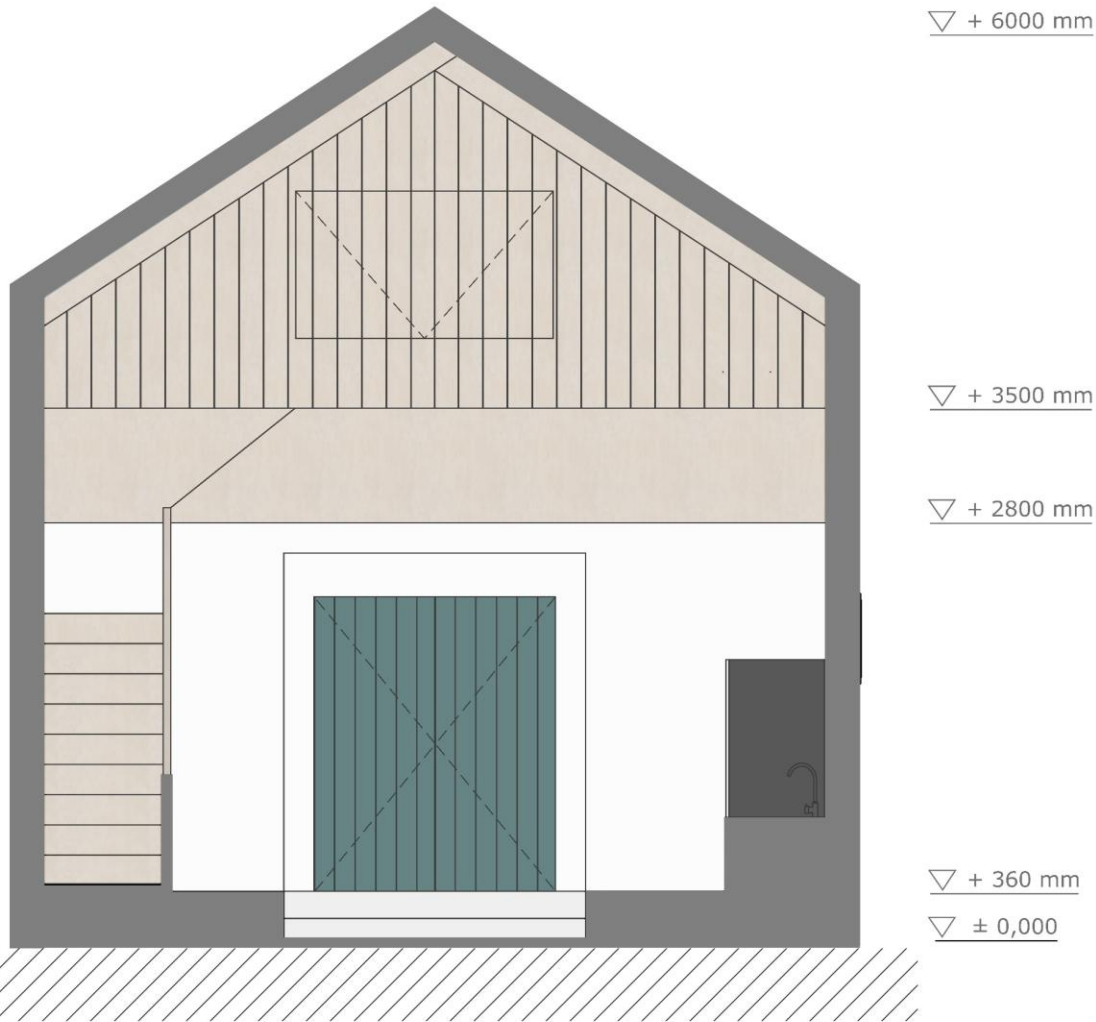
LEGENDA

- Řez objektem
- Biodeska
- Bílá omítka
- Cihla

Verze A

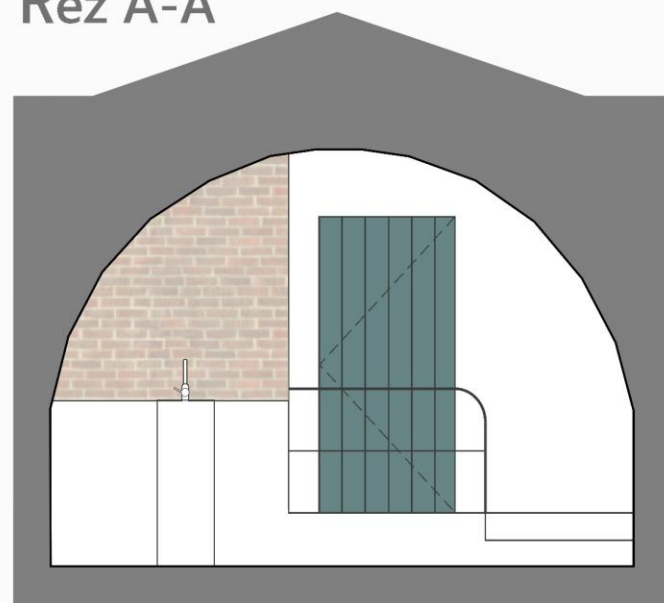

Verze B

0 1 2 3 4 5m

Řez A-A

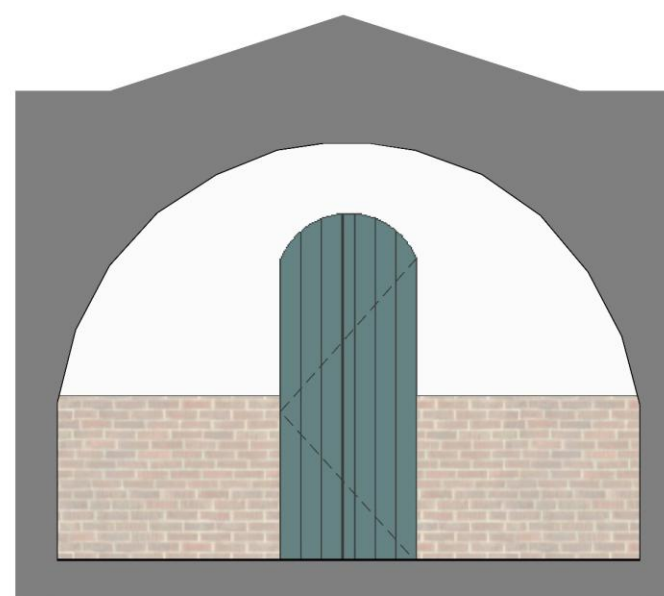
▽ + 2800 mm

▽ + 1250 mm

▽ + 350 mm

▽ ± 0,000

Řez B-B

▽ + 2800 mm

▽ + 360 mm

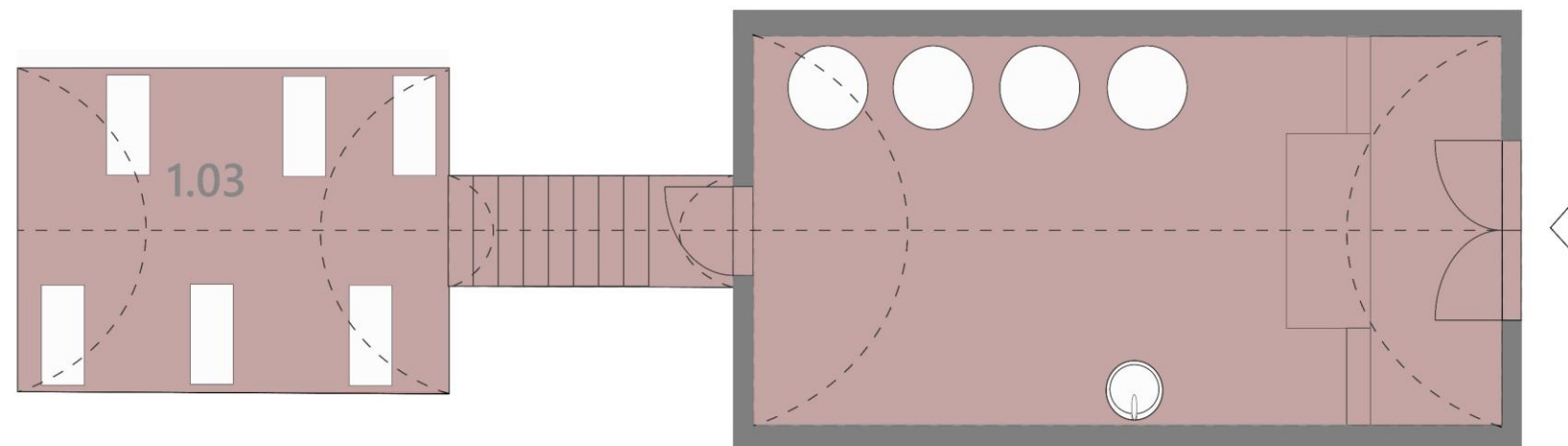
▽ ± 0,000

800 mm

LEGENDA

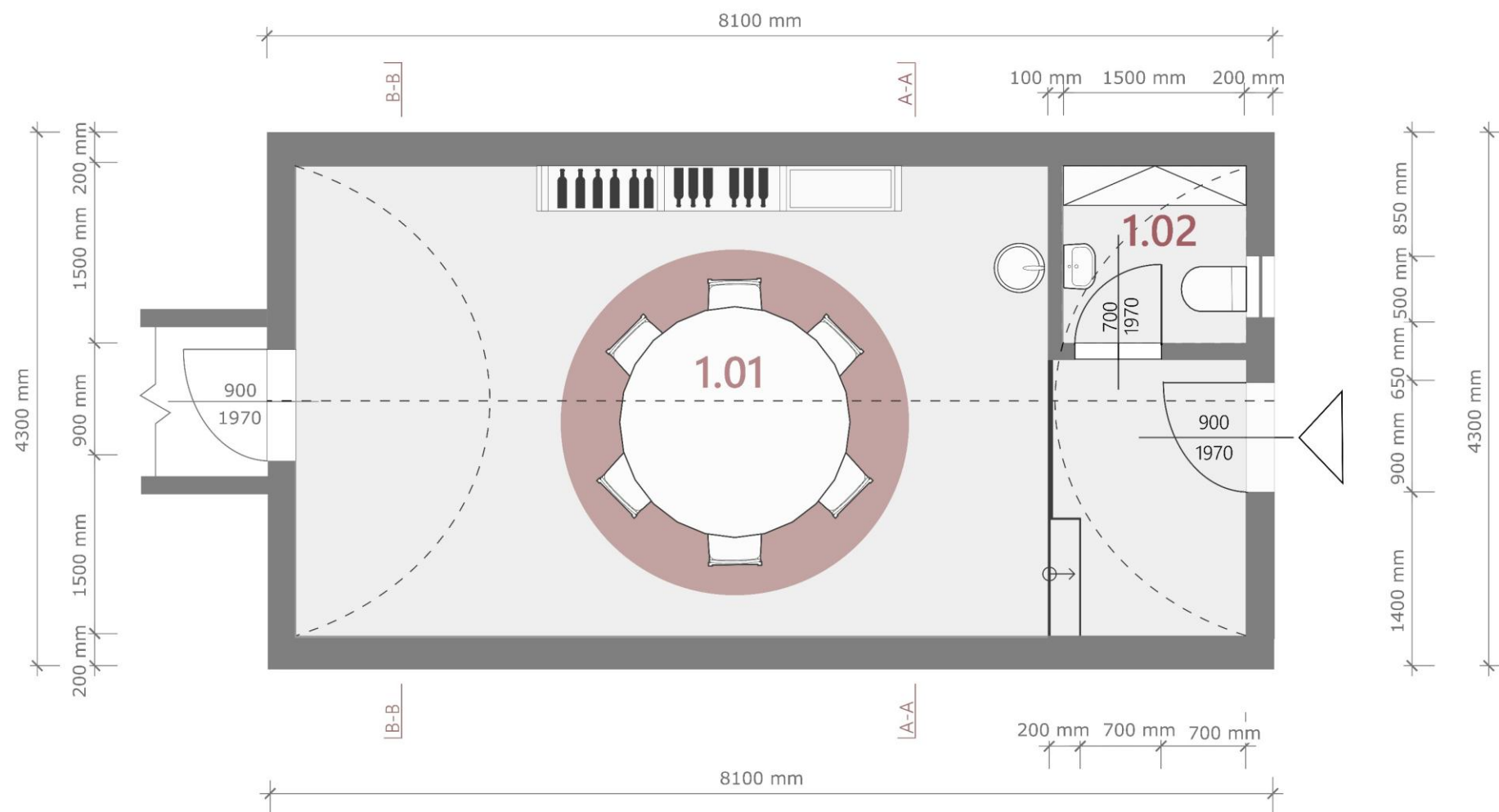
Řez objektem	Bílá omítka	1.01	Degustační místnost
Cihla	Beton	1.02	Toaleta
Obarvený beton		1.03	Archivní část sklepa

Hospodářská varianta

Měřítko 1:75

Varianta pro degustaci

11 VIZUALIZACE

Pohled do uličky

Přímý pohled na variantu A

Pohled na varianty A a B

Široký pohled na sklepy

Pohled na variantu malého sklepa

Pohled seskupení varianty D a E tzv. malý sklep

Pohled na skupinu variant E a E II. tzv. menší sklepy

Pohled do centrální místnosti s kuchyní

Pohled do obytného podkroví

Pohled do degustační místnosti

Pohled do malého sklepa

Přímý pohled na variantu A a B

Zadní pohled na variantu A a B

Přímý pohled na variantu D a E

Pohled na variantu C a E

Pohled do uličky

Pohled na varianty A a B

Pohled na variantu malého sklepa

Pohled seskupení varianty D a E tzv. malý sklep

Pohled na skupinu variant E a E II. tzv. menší sklepy

Pohled do centrální místnosti s kuchyní

Pohled do obytného podkroví

Pohled do degustační místnosti

Pohled do malého sklepa

Přímý pohled na variantu A a B

Zadní pohled na variantu A a B

Přímý pohled na variantu D a E

Pohled na variantu C a E

Přímý pohled na variantu A

Široký pohled na sklepy

ZÁVĚR

V závěru diplomové práce bych poděkoval a ocenil poskytnutí příležitosti k navržení takto rozsáhlého a specifického projektu.

V teoretické části jsem si prohloubil znalosti vinohradnické architektury, dozvěděl se plno nových informací a přišel na možnosti krásných a zajímavých staveb. Díky vytváření rešerše jsem objevil spoustu zajímavých staveb, což mi dalo vhled do řešení podobného tématu.

V praktické části pak představuji svůj koncept návrhu vytvoření sklepní uličky. Snažil jsem se zohlednit tradiční vzhled, ale zároveň jsem chtěl do projektu dostat jistou dávku současného a moderního přístupu. V práci popisuji celý návrh konceptu od urbanistického řešení, přes architektonické a dispoziční, až po materiálové řešení staveb. Domnívám se, že mě celý projekt samotného hodně posunul, naučil spoustu nových věcí, dal mi nemálo zkušeností a přinesl nové znalosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ARCHIWEB. *Vinařský dům Sonberk v Popicích*. Online In: Archiweb.cz. [2008]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/vinarsky-dum-sonberk-v-popicich/>. [cit.2025-04-09].

ARCHIWEB. *Vinný sklep Konice*. Online In: Archiweb.cz. [2016]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/vinny-sklep-konice/>. [cit.2025-04-09].

BATACANAL. *Historie*. Online In: Batacanal.cz. [2018]. Dostupné z: <https://www.batacanal.cz/>. [cit.2025-05-04].

CHРАНЕНАУЗЕМÍ. *Chráněná území Zlínského kraje*. Online In: Chranena-uzemi.cz. [2025]. Dostupné z <https://www.chranena-uzemi.cz/trnovec.kanada.php/>. [cit.2025-05-04].

CHYBIK + KRISTOF. *Mezi vinnými řádky. Na Moravě vyrůstá reprezentativní sídlo vinařství Lahofer od studia Chybik+Kristof*. Online In: EARCH.cz. [2019]. Dostupné z: <https://www.earch.cz/architektura/clanek/mezi-vinnymi-radky-na-morave-vyrusta-reprezentativni-sidlo-vinarstvi-lahofer-od-studia-chybikkristof/>. [cit.2025-04-09].

DUDÁK, Vladislav. *Putování vinařským krajem: průvodce Moravskou vinařskou oblastí*. Genius loci. Praha: Práh, 2011. ISBN 978-80-7252-324-5.

FROLEC, Václav. *Vinohradnické stavby na Slovácku*. Kultura a tradice. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 1966. ISBN cnb000490412

GROMBÍŘ, Jan a GROMBÍŘ, Jakub. *Průvodce sklepními uličkami jižní Moravy: za tajemstvím vinných sklepů po Moravských vinařských stezkách*. [Brno]: Nadace Partnerství, 2007. ISBN 978-80-239-9422-3.

NEKL Jiří. *Vinný sklep z hlediska stavebního i provozního*. Online In: Stavba.tzb-info.cz. 2020.10.25. Dostupné z: <https://stavba.tzb-info.cz/hruba-stavba/21343-vinny-sklep-z-hlediska-stavebniho-i-provozniho/>. [cit.2025-04-02].

KNOT, Augustin. *Topolná: minulost a současnost slovácké obce*. Malý místopis. Uherské Hradiště: pro Obecní úřad Topolná vydalo nakladatelství Tomáš Ježek – Ottobre 12, 2005. ISBN 80-86528-46-4.

KRAUS, Vilém; FOFFOVÁ, Zuzana a VURM, Bohumil. *Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl*. Praha: Praga Mystica, 2005-. ISBN 8086767000.

KRAUS, Vilém; FOFFOVÁ, Zuzana a VURM, Bohumil. *Nová encyklopedie českého a moravského vína. 2. díl*. Praha: Praga Mystica, 2008. ISBN 978-80-86767-09-3.

LUH NAPAJEDLA. *Jedinečná krajinná oblast vzniklá rekultivací těžebního prostoru*. Online In: Luhnapajedla.cz. [2024]. Dostupné z: <https://www.luhnapajedla.cz>. <https://www.luhnapajedla.cz/>. [cit.2025-05-04].

MELKOVÁ, Pavla. *Vnímání prostoru*. V Řevnicích: Arbor vitae, 2021. ISBN 978-80-7467-156-2.

MATUSZKOVÁ, Jitka a KOVÁŘŮ, Věra. *Vinohradnické stavby na Moravě*. Přeložil Eva ŽALLMANNOVÁ. Šlapanice: ERA, 2004. ISBN 80-7366-001-6.

O-R-A. *Modrak*. Online In: o-r-a.cz. [2011]. Dostupné z: <https://o-r-a.cz/modrak-1/>. [cit.2025-04-09].

POKORNÝ, Pavel. *Tradiční vinařství na Moravě*. Mikulov: Regionální muzeum Mikulov, 2000. ISBN: 978-80-85088-43-4

PROKŠ PŘIKRYL ARCHITEKTI. *Adaptace obilného síla v areálu Winternitzových automatických mlýnů*. Online in: ProkšPříkrylarchitekti.cz. [2024]. Dostupné z: Prokšpříkryl.cz, http://www.prokšpříkryl.cz/p_61.html/. [cit.2025-02-04].

ŠTĚPÁN, Marek Jan. *Vinařství Přátelé Pavlova*. Online In: Atelier-stepan.cz. [2021]. Dostupné z: <http://www.atelier-stepan.cz/projekty/#projects/>. [cit.2025-04-09].

TAMTIARCHITEKTI. *Vinný sklep v Modrém poli*. Online In: Tamtiarchitekti.cz. [2023]. Dostupné z: <https://www.tamtiarchitekti.cz/>. [cit.2025-04-09].

TOPOLNÁ. *Historie obce*. Online In: Topolna.cz. [2025]. Dostupné z: <https://www.topolna.cz/obec-1/historie-obce/>. [cit.2025-05-04].

LUKEŠ, Zdeněk: *Dušan Samo Jurkovič*, 2018. Online in: EARCH.cz. 2018.01.17. Dostupné z: <https://www.earch.cz/revue/clanek/zdenek-lukes-dusan-samo-jurkovicz/>. [cit.2025-02-04]

SEZNAM ZDROJŮ POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

ARCHIWEB, *Pohled na vinný sklep Konice*, Online In: Archiweb.cz. [2016]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/vinny-sklep-konice>. [cit.2025-04-10].

ARCHIWEB, *Sklep Modrák*, Online In: Archiweb.cz [2011]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/vinny-sklep-u-modraka>. [cit.2025-04-10].

BRANDEJSKÝ, *Moderní přístup*, Online In: Stavba.tzb-info.cz. 2020. Dostupné z: <https://stavba.tzb-info.cz/architektura-staveb/20814-nova-budova-vinarstvi-lahofer-se-verejnosti-otevrela-1-cervna>. [cit.2025-04-09].

CESKACENAZAARCHITEKTURU, *Adaptace obilného sila v areálu Winternitzových automatických mlýnů*, In: 2024. Dostupné z: <https://ceskacenzaarchitekturu.cz/rocniky/2024/adaptace-obilneho-sila-v-arealu-winternitzovych-automatickych-mlynu> [cit.2025-04-09].

CUZK, *Mapa Bůrovců*, Online In: Ags.cuzk.gov.cz [2025]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.gov.cz/archiv/>. [cit.2025-04-10].

ESTAV, *Vinařství přátel Pavlova*, Online In: Estav.cz. 2023. Dostupné z: <https://www.estav.cz/cz/11853.vinarstvi-pratele-pavlova>. [cit.2025-04-10].

HALADY, *Plže v Petrově*, Online In: Jizni-morava.cz. [2021]. Dostupné z: <https://www.jizni-morava.cz/cz/zazitky/o70401-areal-vinnych-sklepu-plze#image-13>. [cit.2025-04-10].

JIZNI-MORAVA, *Blatnice pod Svatým Antonínkem*, Online In: Jizni-morava.cz. [2021]. Dostupné z: <https://www.south-moravia.com/en/sights/o70489-blatnice-pod-svatym-antoninkem>. [cit.2025-04-10].

JIZNI-MORAVA, *Vrbice*, Online In: Jizni-morava.cz. [2021]. Dostupné z: <https://www.jizni-morava.cz/cz/zazitky/o70458-vinne-sklepy-na-vrbici>. [cit.2025-04-09].

MAPY, *Mapa Topolné z 19. století*, Online In: Mapy.cz. [2025]. Dostupné z: <https://mapy.cz/19stoleti?x=13.7989748&y=50.3482380&z=11>. [cit.2025-04-10].

PROFIMEDIA, *Lisovny*, Online In: Profimedia.cz. [2019]. Dostupné z: <https://www.profidmedia.cz/creative?blob=sp.lisovny>. [cit.2025-04-09].

ROZNOV, *Pustevny*, In: Roznov.cz. [2021]. Dostupné z: <https://www.visitroznov.cz/autem-na-pustevny/os-1013> [cit.2025-04-09].

SONBERK, *Vinařství Sonberk*, Online In: Sonberk.cz. [2008]. Dostupné z: <https://www.sonberk.cz/cs/vinarstvi>. [cit.2025-04-10].

TAMTIARCHITEKTI, *Pohled na vinný sklep v Modrém poli*, Online In: Tamtiarchitekti.cz [2023]. Dostupné z: <https://www.tamtiarchitekti.cz/>. [cit.2025-04-10].

THEPROSTOR, *Prostor*, Online, In: Theprostor.cz [2019]. Dostupné z: <https://theprostor.cz/> [cit.2025-04-09].

VINOHRADIL, *Pohled do vinného sklepa*, Online In: Vinohradil.cz [2019]. Dostupné z: <https://www.vinohradil.cz/vinny-sklep-pod-novosady-vino-hradil>. [cit.2025-04-09].

VINAZMORAVYVINAZCECH, *Pohled do vinic na Slovácku*, Online In: Vinazmoravyvinazcech.cz [2018]. Dostupné z: <https://www.vinazmoravyvinazcech.cz/cs/o-vine/pruvodce-vinem/deleni-vina/deleni-podle-regionu/vinarska-oblast-morava/slovacka-vinarska-podoblast>. [cit.2025-04-09].

VINAZMORAVYVINAZCECH, *Pohled na Pavlovskými vrchy*, Online In: Vinazmoravyvinazcech.cz [2018]. Dostupné z: <https://www.vinazmoravyvinazcech.cz/cs/o-vine/pruvodce-vinem/deleni-vina/deleni-podle-regionu/vinarska-oblast-morava/mikulovska-vinarska-podoblast>. [cit.2025-04-09].

VINAZMORAVYVINAZCECH, *Pohled na zříceninu hradu Hazmburk*, Online In: Vinazmoravyvinazcech.cz [2018]. Dostupné z: <https://www.vinazmoravyvinazcech.cz/cs/o-vine/pruvodce-vinem/deleni-vina/deleni-podle-regionu/vinarska-oblast-cechy/litomericka-podoblast> [cit.2025-04-09].

VINAZMORAVYVINAZCECH, *Vinařství Lahofer*, Online In: Vinazmoravyvinazcech.cz. [2021]. Dostupné z: <https://www.vinazmoravyvinazcech.cz/cs/vinari/5080028-vinarstvi-lahofer-a-s>. [cit.2025-04-10].

ZNOVIN, *Pohled na viniční trat Šobes*, Online In: Znovin.cz [2021]. Dostupné z: <https://www.znovin.cz/vinicni-trat-sobes> [cit.2025-04-09].

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Prostor 12

Obrázek 2 Adaptace obilného sila v areálu Winternitzových automatických mlýnů 13

Obrázek 3 Pustevny..... 13

Obrázek 4 Pohled na zříceninu hradu Hazmburk..... 14

Obrázek 5 Pohled na viniční trat Šobes..... 15

Obrázek 6 Pohled na Pavlovskými vrchy..... 16

Obrázek 7 Pohled do vinic na Slovácku..... 17

Obrázek 8 Pohled do vinného sklepa 19

Obrázek 9 Lisovny 20

Obrázek 10 Moderní přístup 22

Obrázek 11 Vrbice..... 23

Obrázek 12 Plže v Petrově 24

Obrázek 13 Blatnice pod Svatým Antonínkem..... 25

Obrázek 14 Vinařství Lahofer..... 26

Obrázek 15 Vinařství Sonberk 27

Obrázek 16 Vinařství přátel Pavlova..... 28

Obrázek 17 Sklep Modrák..... 29

Obrázek 18 Pohled na vinný sklep Konice 30

Obrázek 19 Pohled na vinný sklep v Modrém poli..... 31

Obrázek 20 Situace (Vlastní zdroj) 32

Obrázek 21 Mapa Topolné z 19. století 33

Obrázek 22 Mapa Bůrovců 1998..... 33

Obrázek 23 Typy staveb (Vlastní zdroj) 35

Obrázek 24 Definice hmoty (Vlastní zdroj)..... 36

Obrázek 25 Navrhované řešení (Vlastní zdroj)..... 37

Obrázek 26 Situace (Vlastní zdroj) 38

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- Tzv. Takzvaně
- mm Milimetr
- cm Centimetr
- m² Metr čtvereční

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: CD obsahující práci v digitální podobě, kde se nachází:

Textová část práce, Výkresová dokumentace, Vizualizace